

SZAMMOS

Kulturális, társadalmi, közéleti folyóirat * 2020. január * II. évfolyam 1. szám

Kulturális mérce és támogatás

Az elmúlt három évtizedben bekövetkezett politikai, társadalmi és gazdasági változások hatására átalakult a lakosság kultúrafogyasztási szokása, a kultúra iránti érdeklődése, ugyanakkor változásokon megy át az értékek megítélése, valamint más szempontok szerint ítélik meg, hogy mi a tömeg- és mi az elitkultúra. Ezek a változások megnehezítik azoknak az állami és önkormányzati döntéshozóknak a dolgát, akiknek az a feladatuk, hogy megítéljék, melyek azok a kulturális tevékenységek, amelyek anyagi támogatásokhoz juthatnak. Mivel a döntéshozók választások útján jutnak pozíciókba, igyekeznek olyan kulturális tevékenységeket támogatni, amelyek minél szélesebb körben jutnak el a kultúrafogyasztókhoz. Az is egyre gyakoribb, hogy az önkormányzatokban — de a minisztériumokban is — egyre kevesebben vannak az olyan szakemberek, akik szakmai szempontokat mérlegelve tudnak döntéseket hozni kulturális téren. Tudni kell azt, hogy a kulturális élet nagy szerepet játszik a térség fejlődésében, ugyanis a kulturális tevékenységek vonzóvá teszik azokat a településeket, amelyek bizonyos rendezvényekkel felhívják magukra a figyelmet.

Mint már említettem, a jelenleg zajló kultúrharcban, különböző személyek és csoportok, más és másként értelmezik a kultúra fogalmát, így nincs könnyű dolguk azoknak az önkormányzati vagy minisztériumi kulturális intézményeket felügyelő bizottságoknak, amelyek a támogatásokról döntenek. Mivel a döntéshozók sem valamennyien szakemberek, többnyire politikai alapon döntenek, vagyis azok kapnak támogatásokat, akik tevékenysége nem bírálja az illető pártot, bizonyos

esetekben azok szócsöveivé válnak. Az elmúlt harminc év során két nagyobb csoport alakult ki a kultúra megítélését illetően. Az egyik csoport azt tartja, a szakma kell döntsön arról, hogy mit minősítünk ma irodalomnak, színháznak, képzőművészetnek... A másik csoport azt hirdeti, hogy ne szakemberek és bizottságok döntsék el, hogy mi a művészet, mindenki számára lehetőséget kell adni, hogy alkosson, az utókor majd eldönti, hogy mit tart meg azokból. A digitális világban bárki bármikor közzé tud tenni verset, prózát, zenét, fotót..., értéknek viszont azt lehet nevezni, ami ötven év után is megmarad a köztudatban. A kultúrafogyasztók igénye folyamatosan változik, legtöbbször mindig újat várnak, az igazi érték az, ami egyszerre felel meg a szakma és a közönség elvárásainak. A kultúra szerepe sokáig az értékteremtés és az értékmegőrzés volt. A kultúremlékek kutattak, oktattak és neveltek, tájékoztattak, hozzájárultak az identitás erősítéséhez, az érzelmi intelligencia fejlesztéséhez... Ma már a kultúra vagy szórakoztató jellegű, vagy politikai üzenetek hordozója. Nagy kihívás a mai társadalom számára, hogyan tudja ránevelni a fiatalokat a kultúrafogyasztásra, és milyen legyen az a kultúra, ami számukra eladható. Megválaszolatlan kérdés az is, hogy a kulturális intézmények megfelelő, hatékony módon szólítják-e meg a fiatalokat, vagy ők maguk fogadják el a fiatalok érdektelenségét, távolmaradását, megállnak ott, hogy a világban végbenő változások lesöpri az életterekről a kultúrát. A kultúrának sokáig közösségteremtő szerepe is volt. Ma, amikor az emberek többsége összezárja magát a számítógéppel vagy a telefon-

nal, megélhet kulturális élményeket, de azok más jellegűek, bár azt kimondhatjuk, hogy az alkotók sem készültek fel olyan művészeti alkotások létrehozására, amelyek egy telefonon keresztül élvezhetőek. El lehet fogadni, hogy a társasági kultúra népszerűtlenné vált, de nem látjuk, milyen hatással lesz az emberek intelligenciájának a fejlesztésére az egyéni kultúra, tud majd több egyéni kultúrán felnőtt személy kapcsolatot teremteni, társasági életet élni? A kultúra egyesek szerint akkor került veszélybe, amikor rányomta a bélyegét a piacgazdaság, azok a sokszor közepes értékű alkotások kerültek előtérbe, amik eladhatók, van rájuk kereslet. Pozitívumként lehet elkönyvelni, hogy a művészek és a műkedvelők eljutnak a világ számtalan országába, ott megismerik őket és ők is megismerhetnek stílusokat, formákat, korszerű kifejezési módokat, de fennáll a veszélye annak — és ez már tapasztalható —, hogy nagyon sokszor a giccset hozzák magukkal és azt gyakorolják maguk is, azzal a megokolással, hogy erre van igény.

Azok, akik a magaskultúrát tartják csak elfogadhatónak, azt hangoztatva, hogy csak az a művészet, ami egyetemes, megtagadják a helyi kulturális értékeket. Nevezhetnénk ezt akár a globalizáció eredményének, de valahol érthetetlen, hogy az Európai Unió számtalan pályázatot támogat, melyek célja a helyi értékek felkutatása és azok konzerválása. Azzal, hogy a hagyományörzést pályázati kiírásoknak megfelelően igyekeznek irányítani, azokon a településeken, ahol valamilyen módon még éltek a helyi szokások, ezek ott is műkedvelő tevékenységekké válnak.

Elek György

A messziről és mélyről táplálkozó kultúra gyökerei és hatásai

A magyar kultúra gyökerei nagyon messze és nagyon mélyre nyúlnak, éppen ezért ahhoz, hogy megismerjük és megértsük, valamilyen szálon el kell indulni ebben a bonyolult rendszerben, hogy a népi mesevilágtól, a mondákon és a regéken át bekapcsolódva a modern kultúra kezdeteinek a vérkeringésében eljussunk a jelenbe, ahol összegezni lehet, mi az, amit eddig megalkottunk, megteremtettünk. Azt mondjuk, az, aki népdalt énekel, néptáncot jár, kultúrát hordoz. Ugyanezt teszi az is, aki zenél, aki rajzol, aki verset mond, aki olvas... Kultúrember az, aki értéket teremt, aki értékeket hordoz, aki értékekre épít, aki értékeket halmoz fel úgy, hogy a meglévőhöz mindig tesz valamit. A kultúra szellemiekben mérhető kincs, amit sokan megpróbálnak üzletté züllesztetni, eladhatóvá tenni, elanyagiasítani... Vannak, akik azt állítják, hogy kultúrembernek születni kell. Kultúrember ott születik, ahol adottak hozzá a feltételek. Ott, ahol van kapcsolat a gyökerekkel. A kultúrember az értékek családfáján keresztül, a szülőkről gyerekekre való átadásával és értékhozással tesz mindig valami újat a már létezőre, újjászüli a régit, vagy teremt hozzá valami addig még ismeretlent. A magyar kultúra azért gazdag és egyedi, mert messziről és mélyről indult, s folyton nőtt, mint az érből lett folyam, nem keletkeztek rajta rések, de szenny se tapadt rá. Ha belegondolunk, hogy a történelem során hány nép és nemzet tűnt el kultúrájával együtt, megdöbbenünk. Hány nép tűnt el éppen amiatt, mert kultúrájának a gyökerektől a jövőbe vezető szála elszakadt, összeomlott a rendszer, amit már nem lehetett újraépíteni? A kultúra legerősebb megtartó és a jövőbe vezető szála az anyanyelv. A legtöbb nemzet azért tűnik el, mert lemond az anyanyelvről, és ezzel beolvad más nemzetek közé. Magyar kultúra addig lesz, amíg lesznek magyarul beszélő emberek. A magyar kultúra annyira lesz gazdag, amennyit átmentünk a múltból, és amennyit ahhoz hozzáadunk. Minél többen beszélnek magyarul, annál több lehetőség van arra, hogy a magyar kultúra életben maradjon. Minél több magyar iskola, magyar egyház, magyar intézmény, civil szervezet, magyar család és magyar közösség létezik, annál nagyobb esély van arra, hogy a magyar kultúra életképesen gazdagodjon. A Magyar Kultúra Napja jó alkalom arra, hogy elgondolkodjunk: részesei akarunk-e lenni a magyar kulturális életnek, hozzá akarunk-e járulni népünk, nemzetünk, közösségünk, családjunk, önző módon az önmagunk megmaradásáért szükséges életforma kialakításához? Csak a civilizáció képes jobb létet teremteni az embereknek. Csak a művelt ember tudja legyőzni a nehézségeket. Az értelem és az érzelem együtt sokra képes. A gondolkodó ember mindig talál megoldásokat. Az érző ember életképessé teszi környezetét. Nagy baj az, ha valaki nem vágyik szeretetre, emberközelségre, tekintetre, szóra, érintésre. Ott idegen kultúra hatása érzékelhető, amelyik csak egy ideig hat, mert nincsenek gyökerei.

A Magyar Kultúra Napja — sok más ünnepünkhöz hasonlóan — értelmét veszíti, ha csak egynapos piros betűs ünnep marad. Ha csupán annyit jelent, hogy részt veszünk egy-egy rendezvényen, elmondjuk, hogy mit ünnepelünk és miért, majd megkönnyebbülve — ezen is túl vagyunk alapon — folytatjuk a megszokott életünket. A kultúrától és annak milyenségétől függő identitás nem egy állapot, hanem egy folyamat, ami nemzedékek tapasztalatára, megvalósításaira alapozódik és épül úgy, ahogy a múlt örökségeihez hozzáadva a kor értékeit építjük. A technika fejlődése mára nem csak az életminőséget javítja, hanem a szellemi élet fejlődésére is kihat. Nem biztos, hogy egyet kell érteni azokkal, akik azt állítják, hogy felgyorsult

a nemzedékváltások ideje, vagy ma már nem cél a közösségteremtés és az érzelmi nevelés. Nem kell egyetérteni, mert a médiában és a közösségi oldalakon legtöbbször a negatív példák kerülnek előtérbe, ezeken a fórumokon a negatív dolgokra van nagyobb igény, de ez nem jelenti, hogy nincsenek pozitív lehetőségek. Egy nem rég készült felmérés szerint az értékek sorrendje a család, a munka, valamint a barátok és a szabadidő. A fiatalabb korosztályoknál az utóbbi kap nagyobb teret. Azokban a családokban és nagyobb közösségekben jelentkeznek problémák, ahol hiányzik a párbeszéd. Még mindig vannak, akik a huszadik század hibáinak és következményeinek tekintik a kultúra hiányát, az identitás-zavarokat, az érzelmi intelligencia hiányosságát és mindazt, ami most a kulturálatlanság jeleit hordozza magán. A kultúra nélkülözhetetlen az emberi méltósághoz, az emberiség megmaradásához. Az anyagiasságra, a hatalomra vágyó emberben nő a stressz, szorongóvá válik, mert legtöbbször elérhetetlen célokat kerget. A számtalan felkínálkozó lehetőség világában könnyű elveszni, de azok, akik gazdag érzésvilággal rendelkeznek, megtalálják a maguk útját. Nem biztos, hogy egyet kell érteni azokkal, akik azt mondják, hogy értékválság van. Az, ami ma történik, nem más, mint értékváltás. Ezt a váltást az emberiség mindig megélte a fejlődése során, csak nem érezte ennyire közel magához a változások következményeit. A kultúra nem működhet a demokrácia elvein, nem lehet az, hogy a tömeg kultúráját kövesse mindenki. Az értékrendet minden ember otthonról hozza, tehát az otthonokban kell rendet teremteni: a családokban, valamint a nemzeti és vallási közösségekben. És az ateisták közösségeiben. Mert nekik is kell hinni a szépben, a jóban és az igazban. A szép, a jó és az igaz mindenki kultúrája. Mindenki hite. Nem biztos, hogy egyet kell érteni azokkal, akik azt mondják: nincs nemzeti, provinciális, népi és vallási kultúra —, csak az egyetemes kultúra létezik. Ez épp olyan tévhit, mint amikor azt mondjuk: nincs szükség egyéni tudásra, csak közösségre. A Magyar Kultúra Napján meg kell hogy erősödjön bennünk az a hit, hogy a magyar nemzetet csak a magyar kultúra képes megtartani. El kell döntenünk: akarunk vagy nem akarunk megmaradni?

Szerencsés nemzet a magyar. Nemzeti himnuszának nemzeti imáját választotta, ezzel nyíltan felvállalta keresztény és nemzeti gyökereit. Ugyancsak szerencsés számunkra, hogy történelmünk folyamán — a honfoglalástól napjainkig — mindig voltak olyan nagy egyéniségeink, akik olyan maradandó dolgokat alkottak, hogy felhalmozott kulturális értékeink nagy és elismert helyet kapnak a világkultúra gyöngyszemei között. Vörösmarty szavaival élve „Isten ésszel, angyal érzélemmel” jött létre és maradt meg „amit ezredek/ Ész napvilága mellett dolgozának”. Ilyenkor, a Magyar Kultúra Napján újra feltesszük a kérdést: „Ment-e/ A könyvek által a világ elébb?”, és hogy milyen szerepe van a könyveknek ma, vagy milyen szerepet fognak betölteni a könyvek a jövőben. Minden kor fiataljai a könyvekből tanulnak, a könyvekből kapott ismeretekre építik tudásuk alapját, ezért nagyon fontos az, hogy milyen könyvek kerülnek a könyvespolcokra és a tanulók asztalára. A Magyar Kultúra Napja jó alkalom lehet arra, hogy rendbe rakjuk értékeinket és felállítsuk értékrendjeinket, mert „Ez hát a sors és nincs vég semmiben”. A magyar himnusz egyetlen a világon, amelyik nem vigyázzállást követel, hanem azt, hogy kulcsoljuk össze a kezeinket, ha felcsendül, mert ez a mi nemzeti imánk. Mi a kultúra célja? Értékrendet teremteni. Az igazi értékrend nem a bulvárból alakul ki — az lehetne elrettentő példa a szülők számára —, az igazi értékrendet

magunkkal hozzuk szüleinktől, a közösségtől, amelyben felnövünk, amihez majd hozzáteszünk mi is valamit: egy magatartásformát, egy tudásanyagot és a jövőbe vetett hitet, hogy tudunk egymásért élni és megmaradni. A Magyar Kultúra Napját ünnepeljük, ám nagyon sokan semmi jelentőséget sem tulajdonítanak ennek a napnak. A „nem írok, nem olvasok” elv alapján másra bízták szellemvilágunk építését, pedig már sokszor beismertük, hogy ezt a világot csak mi tudjuk felépíteni: „ez a mi munkánk,/ és nem is kevés!” Az egymástól eltávolodó emberek hétköznapjait a mai kor iránytalan és értéktelen szelleme hatja át. Az értékrend nélküli kis közösségek különböző nézeteik miatt belülről szakadnak, egymás ellen fordulnak, mintha nem is egy nemzethez tartoznának, lemondanak arról a kulturális örökségről, amit eddig nagyon sok nemzet irigyelt tőlünk. Sok mindent kell féltetni a globalizációtól, de legjobban a magyar nyelvet, mert ez az, ami meghatározza az ember identitását. A magyar lélek csak magyarul tud megszólalni, a magyar ember csak a magyar kultúra világában tudja megőrizni magyarságát. Azért kell vigyázni a magyar nyelvre, hogy ne némuljon meg a lélek szava.

Az elmúlt huszonöt év során gyakran elhangzik, hogy milyen sokat fektet be a kormány, az önkormányzatok, de nagyon sok vállalkozó is a kultúrába. Gyakran felvetődik a kérdés: mi a magyar kultúra? A legegyszerűbb válasz az: minden, amit nem a természet, hanem az ember hoz létre. A magyar kultúra az, amit magyar emberek hoznak létre. Hogy ez a hatalmas mű meddig marad fenn, az csak rajtunk, magyarokon múlik. A globalizálódó világban arra is oda kell figyelni, mivel mérhető az, hogy valaki hogyan kötődik a magyar kultúrához. Kulturális rendezvényeken az is gyakran elhangzik, hogy közös hazánk a kultúra. Sajnos, ez a közös haza egyre inkább szűkül, mert amíg az újkor hajnalán a magyar fiatalok azért mentek el külföldre tanulni, hogy hazatérve az ott szerzett tapasztalataikat nemzetük szolgálatába állítsák, addig a mai fiatalok a jobb megélhetés reményében mennek külföldre, hátrahagyva kultúrájukat, hagyományaikait, gyerekeik pedig már alig beszélnek a magyar nyelvet. Még fájóbb az, hogy akik itt maradnak, azok sem sorolják a legfontosabbak közé a kultúrát. Az egymástól eltávolodó emberek hétköznapjait a mai kor iránytalan és értéktelen szelleme hatja át. Az értékrend nélküli kis közösségek különböző nézeteik miatt belülről szakadnak, egymás ellen fordulnak, mintha nem is egy nemzethez tartoznának, lemondanak arról a kulturális örökségről, amit eddig nagyon sok nemzet irigyelt tőlünk. Mindez a kultúra hiányából fakad, mert nem tanultunk eleget abból, hogy milyen következményekkel járt István és Koppány harca, a vallásháborúk, a kuruc-labanc háború, a forradalmak és a mai, érdekekből fakadó hidegháborúk. Sok mindent féltetni kell a globalizációtól, de legjobban a magyar nyelvet, mert ez az, ami meghatározza az ember identitását. A magyar lélek csak magyarul tud megszólalni, a magyar ember csak a magyar kultúra világában tudja megőrizni emberi mivoltát. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a magyar kultúra kerete a magyar folklór, ami lényegesen meghatározza azt. A magukat posztmodernnek nevező, a magyar folklórt háttérbe szorító, értéktelen nyugati kultúrát majmolók befolyásának köszönhető az, hogy a magyar népművészeti kincs sok helyen már nem magyarként van kiállítva múzeumokban, hanem úgy, ahogy azt a gyűjtőik és felvásárlóik feltüntetik. A magyar kultúra addig él, ameddig lesznek magyarok. Reméljük, örökre.

Hogyan vezessük be gyermekünket a kulturális életbe?

3. oldal

A kultúra fogalmának a meghatározására számos leírás született. Legáltalánosabban elmondhatjuk, hogy a kultúra, a szokások, hiedelmek, hagyományok, értékek, normák és a technika komplex egészeként, összességeként értelmezhető, amelyek az ember életét mindennapjai során körülveszik, jellemzik. Anyagi és szellemi értékek összességéről beszélünk. A kultúra alapján tudunk eligazodni abban, hogy melyek a fontos értékek és normák az életben. A kulturális élet magába foglalja a műveltséggel, művelődéssel, kulturális emlékekkel kapcsolatos ismereteket, élményeket. A tudomány, az oktatás, a művészet, az irodalom, a színház, a mozi, a zene, a tánc és a gasztronómia, mind-mind olyan területek, amelyek részei a kulturális életnek. Tévhit, hogy a kultúra és a kulturális élethez való szoktatás, egyedül, a különböző nevelési-oktatási intézmények feladata. Valóban részesei e „küldetésnek”, de elsősorban a szülők és a család feladata, hiszen a kulturális élet átörökítését már egész kicsi korban, közvetett és közvetlen módon elkezdhetjük. Ha jobban belegondolunk, akkor már az anyaméhben elkezdődik egyfajta közvetítés, amikor is, az édesanya mesél, énekel, versel gyermekének — nyilván ez még nem egy tanulási fázis.

Később, a megszületendő csecsemővel a szemtől szembeni kommunikáció segítségével mondókázzunk és énekeljünk neki, vezessük be az ölbéli gyermekjátékokat, hűcögtegetőket, lovagoltatókat.

gyermek jelenlétében — ha szükséges — akkor a könyv legyen a segítség és nem a világháló. Nem térnek ki a virtuális tér káros hatásaira, de azt leszögezném, hogy ebben a korban, ha önmagunkat az internettel helyettesítjük, akkor inkább romboló hatást érünk el, mintsem fejlődést. A gyermekjátékok a fentiekben leírt részképességek fejlesztésén túl, nagy szerepet játszanak a zene és a vers iránti szeretett érzékenyítésében, ráhangolódásában.

A korai meseolvasás segítheti a későbbi olvasás iránti szeretetet. A könyvhöz való hozzászoktatás első változata a textilkönyvek, amelyeket felügyelettel, már 6 hónapos kortól lehet használni. Ezek kiválóan fejlesztik a baba érzékelését, finom és nagymotoros mozgását, logikai intelligenciáját, érzelmi képességét, valamint önértékelését. A textilkönyvek interaktív foglalkoztató könyvek, amelyek oldalai különböző anyagokból készültek. Rengeteg ismeretet sajátíthat el: színek, kategóriák, formák, illetve különböző témákat lehet feldolgozni, mint például a karácsonyt. A szülők odahaza házilag is elkészíthetik gyermekük kis könyvét, akár személyre szabottan is. Nagyobb gyermekek esetében, általában 3 éves kortól, ajánlom, hogy együtt készítsék el. Az elkészítés folyamat egy közös élmény, a könyvecske oldalainak szerkesztése és összeállítása, a varrás hagyományának az átadását biztosítja. A kemény kötésű könyvek a lapozni tudó kicsik számára

fordul, hogy a zene és a tánc szeretete „kéz a kézben” jár. E két irány megszerettetésében lehet segíteni, különféle programok részvételével. Nagy kedvencek a különböző családi programok, családi hétvégék, ahol mulatságokban, gyerekkoncerteken vesz részt a család.

A művészetre nevelésnek két fő színtere van. Az egyik fő színtere a család, akiknek az a feladata, hogy megismertessék gyermekükkel a különböző művészeti ágakat, éljék át együtt az első élményeket, majd beszéljék meg hogy mit láttak és az amit láttak miért volt szép/vagy éppen nem. Egészen kicsiknél, erre a célra szolgálnak az otthoni körülmények között használt bábjátékok, ezt követően 2-3 éves kortól a bábszínház majd a színdarabok, balett, stb. Másrészt fontosak a szabadidős foglalkozások, melyek közül a legkedveltebbek már 4-5 éves korban is, a kézműves foglalkozások. Itt egyszerre ügyesedik a gyermek, és közben megtanulja az alapvető technikákat, valamint az alkotás folyamatát. Gyermekekori otthoni foglalkozások keretén belül ráhangolódhatunk a művészi vonalra, a gyurmázás, papírtürogetés, fűzés, színezés/festés, olló használata (akár szabás is) és ragasztás által.

A gyermekek a látott szerepeket, tevékenységeket, a felnőttek közötti sajátos viszonylatokat sajátos játékkörülmények között újraalkotják. A szerepjátékok segítségével a gyermekek rengeteget tanulnak a világról és a mindennapi életről. Fantáziajátékok közé sorolhatjuk: a bevásárlós, orvosos, fodrász, barkácsolás, főzés, családi szerepjátékokat (testvéres, apás mamás), óvodás/óvónénis, boltos stb. A szerepjátékokhoz való kellékeket a különböző játékboltokból beszerezhetjük, illetve nem kell messzire mennünk, hiszen az otthonainkban megtalálható eszközöket, ruhaneműket felhasználhatjuk ezen célokra. A szerepjátékok célja, egyfajta érzékenyítés a különböző szerepekre, hagyományaink megismerésére. A hagyományörzés átadásában a nagyszülők sokat tudnak segíteni, hiszen ők segítenek megtalálni unokáinknak, hogy kik is ők, azáltal, hogy különböző történeteket mondanak el a családjukról. Az idősebb korosztályra jellemzőbb, hogy a hagyományok fenntartásáért küzdenek, — elsősorban — ők azok, akik ápolják a népi kultúra hagyományait.

Különböző szabadidős programok által a természet szépségeivel való találkozást biztosíthatunk, mint például: kirándulások, biciklitúrák, hosszú séták, stb. Ezen programok keretén belül a történelmi és tudományos ismereteket is bővíthetjük.

Reszler Brigitta pszichológus

Nagy hatást érhetünk el azzal, ha halk, lágy hangszínen, sejtelmesen kezdjük, és fokozatosan gyorsítunk a tempón, emeljük a hangszínt, vagy esetleg huncutkodva fejezzük be. Ezek egy komplex élménynyújtást biztosítanak, hiszen megdolgoztatja a gyermek képzeletét, valamint a beszédmodellnyújtásán túl, a ritmus, a testtudat, a játék, a szociális kapcsolatok és az értelmi és érzelmi világ bővítésében és elmélyítésében nyújtanak nagy segítséget. Rövid, szórakoztató sorokról beszélünk, amelyek elsajátítása a felnőttek számára nem nehéz. Ezek pontos leírását megtalálhatjuk a könyvesboltokban és persze a virtuális térben is, de arra figyeljünk oda, hogy a

élvezetes, akik sokszor hosszabb időn keresztül nagy érdeklődéssel lapozgatják az oldalait. Ezt követik a rövid, 5 perces állatmesék majd nagyobb korban megjelennek a terjedelmükben hosszabb és nagyobb értelmi szintet igénylő versek, mesék. Ebben a szellemben felnövekvő gyermekek iskolás korukra kíváncsian várják, hogy önmaguk is megtapasztalják az olvasás varázsát.

A zene irányába való érdeklődést gyerekkorban a gyermekdalok segítik, amelyre ismét a szülő az első számú segítő. Bölcsődékben, óvodákban nagyon fontos a zene jelenléte, elsősorban a közös éneklésekre gondolok, de előfordulhat közös zenehallgatás is — persze mértékkel. Elő-

KULTÚRÁRA NEVELÉS

Ady Endre emléke előtt

A költőutód Juhász Ferenc szavaival élve konok szívű, üstökösláng-tekintetű táltosfiú volt, küldetéses költő, akinek „tanítása, biztatása: a soha föl nem adás bátorsága, a soha abba nem hagyás győzelme!”. A Korunk folyóiratnak a születése századik évfordulójára kiadott ünnepi számában Szilágyi István erdélyi író így idézi meg a költő alakját: „Jött mindennek, hajtotta, hozta teremtő ősi indulat. Jött törvénytágadó igazságtevőnek, s mondott ezernyi elélt, rozsdás igenre dacos nemet. Jött a külső Szilágyból, az Érmellék fele olvadó lankáktól száz hepehupán át a bort vérező, bort verejtékező dombtarajok fele; jött vörösfényes őszön, holdas nagy téli éjen, harsogó tavaszban Zilah fele, Kelet fele. Mintha a romhegy Meszesnek akarta volna vetni a hátát ifjan, hogy itt töltse föl példázatos lelkét sok százados szándék, mielőtt Nyugatnak, Holnapnak, Európának szegül. Innen hajszolta álmoknak légiója Őt, a kegyetlen sorsú született kegyosztót, ki lett Istent sírva káromló zsoldos — öreg magyar szavakkal protestáló újhites. Nem volt oly szellemi béklyó, mit ne kísérelt volna meg elszakítani, széttörni irodalomban, társadalmi közgondolkodásban egyaránt. A magyar líra kényes, büszke pávájának szinte tékozlón tépte ragyogó tollait, s szórta a jövő szelébe, mely tovább örvénylik e tájon emberöltők sora fölött hitet éltetőn.”

Valóban széttörve minden szellemi béklyót szinte berobbant az irodalomba „új időknek új dalaival”, „szólva próféták új szavával” magyarságról, életről, halálról, Istenről, szerelemről, költői ön-sorsról és küldetéséről. E sokszínű, teljességre törő lírai univerzumot át- meg átszövik Ady visszatérő motívumai és szimbólumai. Németh László találóan jegyzi meg Ady életművéről, hogy olyan, mint egy lírai székesegyház, melynek tartópillérei a rendszerekké szerveződő motívumok és szimbólumok. „Hanem amilyen könnyen tekinthető át ez a lírai székesegyház alaprajzában s körvonalaiban, olyan beláthatatlan az egyes versek utalásaiban. Ez a mű semmit sem mond ki kétszer. A folytatódó motívumok minden új kötetéből új arccal merülnek fel s minden vers új leleplezés, új állítás, vagy ahogy Ady mondaná: új titok, melynek külön nyelven, a maga számára készült kifejezésformán át kell beszélnie. Léha beszéd azt találgatni, hogy Adyból ötven vers marad-e meg vagy öt. Egy székesegyháznak lehetnek jobban-rosszabban kifáragott szobrai; nem lehet levérni párkányaikról őket. Mindegyik mond valamit s együtt mondják ki a templomot.”

Ennek a lírai székesegyháznak egyik tematikus rétegét alkotják Ady istenes versei, amelyekről a továbbiakban szó lesz. Lehetetlen vállalkozás lenne a rendelkezésemre álló keretben áttekinteni e tematika gazdag lírai termését, s én magam csupán egy önkényes, szubjektív válogatás révén szeretném bejárni Önökkel azt az utat, mely Ady isten-élményének állomásairól ad áttekintést.

Barta János irodalomtörténész szerint, ami Adyt a valláshoz vezet, az „a génuszban különösen meglévő vágy, igény, valami abszolútra, valami vitathatatlan egyetemesre, valamire, ami teljessé tesz mindent, ami saját létünket magasabb szintre emeli”. Istenes versei a létezés titkát kereső személyiség önfeltárási kísérletei. „Ő leszállt a végső mélységig, mert ezer változatban élte át a létbizonyosság elvesztését — s ott lebegett a még elérhető végső magasságban: Isten ezer arcát érezve meg az élet mámorában, a hűség harcában, a kárhozát örvényében, a lélek csendjében, a halálban. Nincs költő a világon, aki ekkora terhet hurcolt volna.”

A vallásos lírájának egyik titka éppen az, hogy a nagy mélységekből a legnagyobb magasságokhoz talál fel, a tagadástól a kételyen át a hit felszabadító bizonyosságáig, a kitaláltság érzésétől az istenközelség érzéséig vezet az útja. Le kell azonban szögeznünk, hogy Ady mindenekelett költőként, lírikusként és nem pusztán hívőként nyilatkozik meg Istenről, az Isten misztériumát, az Istenre találás és az Istenben való feloldódás hitelményét a költészet nyelvén beszéli el. Az is igaz, hogy a Szentírás mindennapi olvasmánya volt, szeretett

Bibliáját mindenkor magával vitte, mégsem lehet minden esetben a bibliai szövegek felől visszakeresni versjelentéseit. Istenképe összetett, szimbólumrendszerének bonyolult szövevényében sokféle alakban tűnik fel. Istene annyiféle, ahány versben megjelenik, sőt, egyetlen versben is többféle alakot ölthet. „Sok arc istene az övé” — mondta róla Babits Mihály. Az Úr mindig más arcát mutatja: egyszer borzasztó Cethal, másszor bús és kopott, harangkabátos öreg Úr; hol nagy, fehér fényű, Nap-szemű Isten, hol pedig „egy fagyott Nap az ábrázata”. Érkezés és távozás, megtérés és eltávolodás kettőssége jellemzi az istenes versek legjavát.

A lírai „én” Isten iránti attitűdje is állandóan változik. Isten-közelség és elhagyatottság, áhítat és megrettenés, belenyugvás és vitatkozó számonkérés, alázat és lázadás váltják egymást. Leginkább akkor fordul Isten felé, ha erőt vesz rajta az élet kiábrándultsága, fásultsága, halálos betegségének riasztó félelme. Az Úr számára belső lelki szűkséglet. Ady hitét folyamatos belső gyötrődés jellemzi. Hol elveszti bizalmát az Úrban, hol megerősödik hitében. A halál állandó közelsége, az élet kiúttalansága miatti töprengés, az otthonlanság feloldásának vágya vezette el a költőt az Istennel való találkozásig. A támaszkeresés lelki szükséglete közelítette az Úrhoz. Sokszor szólt hitetlenségéről, lelkében dúló kétségekről, de mindig fájdalmasan és büntudattal, megvolt benne a hitre való törekvés. Rá volt szorulva erre a hitre, a bizonyosságra. Szeretett volna biztos kapaszkodót keresni istenben, a semmivel, a nihillal szemben. Istennel való sajátos kapcsolatáról így nyilatkozott: „Nem ismerem szebb szabad gondolkodást, mint az Istennel való nyugtalan és kritikus foglalkozást”. A gyermeki hittől a felnőtt kételkedő hitéig megrajzolt emberi és mitikus gyötrődés ez. (Kis karácsonyi ének; Krisztus-kereszt az erdőn; A Sion-hegy alatt).

A „Hiszek hitetlenül Istenben” alapállásának megvan a maga háttérháza, melyet mindig is maga mögött érezhetett: a kora gyermekkorától megtapasztalt bibliai kálvinistaság, a tételes valláshoz való tartozás tudata. A felekezethez-tartozás közösségi élményei mellett istenképének nyelvi-poétikai sajátosságai a Bibliában, a zsoldosok és egyházi énekköltészet nyelvi-stiláris hagyományai-ban gyökereznek. A Bibliában, a régi, nyelvújítás előtti darabosabb, nyersebb, „szervezebb” magyar nyelv egyik legtökéletesebb emlékét látta. Nyelvhasználatára ezért sokszor biblikus, archaizáló, gyakori verseiben az ó- és újszövetségi parafrázis, utalás, mottó, mely intertextuális viszonyba lép az Ady-szövegekkel, ami valójában azt jelenti, hogy a bibliai szöveg és a vers szövege párbeszédbe elegendik egymással, egyik szöveg felidézi a másikat, kitérítve, megsokszorozva a versek jelentésrétegeit. Ilyenkor a műalkotás, a vers az író

és az olvasó együttes irodalmi, kulturális, igelolvasói tapasztalatának bevonásával közli az egyéni élményt. Ady alkalmazásában ez az eljárás azon a feltételezésen alapul, hogy olvasói ismerik a Bibliát.

1907-től erőteljesen jelen van ez a vonás Ady költészetében, annál is inkább, hiszen a költő számtalan helyen kinyilvánítja, hogy messianisztikus, prófétai szerepet tulajdonít magának. Ady a bibliai prófétákban találja meg azt az emlékező és emlékeztető, ha tetszik, „kinyilatkoztató”, messze látó és saját tudással bíró alakot, amelyet majd verseiben és publicisztikájában is szerepként magára vehet. Nem véletlen tehát, hogy istenes verseit Az Illés szekerén (1908) című kötetben rendezte először önálló ciklusba (az egyik legfontosabb öszövétségi prófétára és történetére utalva, felismerve benne a kiválasztottak fenséges, de szívdermesztően magányos sorsát). Ady leginkább 1908 és 1912 között rendezte ciklusokba istenes verseit, olyan kötetekben, mint Az Illés szekerén, Szeretném, ha szeretnének, A Minden-Titkok versei és A menekülő Élet. A vallásos témájú versek egyes ciklusainak jellegzetes a címük: A Sion hegy alatt, Rendben van, Úristen, Az Isten titkai, Istenhez hanyatló árnyék. A következő, A magunk szerelme című kötetben (1913) a vallásos jellegű versek száma jelentősen csökkent. Ez a tendencia folytatódik a Ki látott engem? című kötetben (1914) is. A költő már nem sorolja vallásos verseit önálló ciklusokba, hanem más ciklusokba helyezi szét őket. Csak majd a költő életében megjelent utolsó kötetben, A halottak élén című versgyűjteményben (1918), amelyben a háború tombolása keltette borzalom kap hangot, s itt, e borzalmak közepedte jelenik meg újból a vallásos versek ciklusa, melynek nagyon is megfontoltan az Ézsaiás könyvének margójára címet adta. Azzal a kérdéssel viaskodik itt a költő, hogy miért kerül eltaszított, kitalált sorsra az emberiség. Ennek válaszát találja meg Ézsaiás prófécijában: (A ti bűneitek választottak el titeket Istenektől, a ti vétkeitek miatt rejtette el orcáját előletek, és nem hallgatott meg. Ézs. 59:2).

Az istenes versciklusokat újraolvasva kiderül, hogy mennyire összetett Ady istenképe. Az az egy bizonyos számára, hogy: „Isten van valamiként/ Minden gondolatnak alján” — ahogyan az Az Isten balján című versében mondja. Innen, gondolatai, emlékei legmélyéről szeretné felkutatni, megtalálni gyermeki hitének elvesztett Istenét a Sion-hegy alatt című költeményében. Az Istent kereső ember attitűdjének példázata ez a vers. Amikor először megjelent, nem kis megbotránkozást keltett az öreg Úr profánnak, köznapinak tetsző leírásával, hiszen furcsa, különös képsorban jelenik meg: „Borzolt, fehér isten-szakállal, /Tépetten, fázva fűjt, szaladt/Az én Uram, a rég feledett”, „Bús és

kopott volt az öreg Úr". A leírás nem a megszokott istenképhez hasonló, emiatt váltott ki a vers óriási botrányt. A cím felől nézve a vers a kinyilatkoztatás bibliai történetének, vagyis Isten és Mózes találkozásának parafrazisa. A megidézett hegy révén annak a jelenetnek az emlékezete íródik rá a költeményre, amelyben Jahve megjelent Mózesnek, és megkötöttetett a zsidó néppel való szövetség. Itt azonban nem az ószövetségi haragos, az ellenszegülőket szigorúan megbüntető Isten jelenik meg, hanem az isteni jellemzőitől megfosztottan tévelygő alak. De hiába jelenik meg földi, köznapi alakban az Isten, lényét mégis körülengi valami valóságon túli titokzatosság. Titokzatos a találkozás ideje is: a nyirkos, vak, őszi hajnal, a rorátéra, azaz az adventi hajnali misére való harangozás ideje, a harangkabát az isten-szag, ezek nehezen megfoghatóvá, mitikussá árnyalják az Isten-képet. A piros betűkkel foltozott kabát pedig jelzi, hogy a kopottsághoz a fennsleges, ünnepi hangulata társul. A szakirodalom sok helyen a gyermekkori Isten-kép megjelenítődéseként magyarázza a kez-dőképet, mások szerint sokkal inkább az útvesztés élménye képeződik le az ember-arcú Isten megalkotásában, annak az Istennek a képe, akit az Isten igéjét elfeledő ember teremt magának. Az istenkeresésnek ebben alaphelyzetében, amit a „lám-pás volt reszkető kezemben, és rongyolt lelkemben a hit” magatartása fejez ki leghívebben, végül mégis megtörténik valamiféle találkozás:

„Mégvárt ott a Sion-hegy alján.
S lángoltak, égtek a kövek.
Harangozott és simogatott,
Bekönnyezte az arcomat,
Jó volt, kegyes volt az öreg.”

Tékozló fiúként térne meg Urához a „rongyolt lelkű”, „életben kárhozott” férfi, akinek nagyon is távolról kell visszatalálnia elfeledett hitéhez, elvesztett nyugalomához. De megtérni vágyó hős elfeledte a régi gyermeki imát, nem tudja a „szép, öreg Úr” nevét — s ezért az Úr csak szomorúan néz rá, vár, aztán felszalad a Sion-hegyre. A kételkedő de sóvárgó lélek nem kapott semmiféle választ, s elhagyottan ül „sírván a Sion-hegy alatt”.

A sóvárgó lélek nem kap tehát semmiféle megerősítést. Szörnyű gondolat ez Adynak: istene elhagyja őt, s ezért el fog kárhozni. A Sion-hegy alatt párverseként is olvasható az Álom az Isten című költemény.

A lírai én itt is az Istennel való találkozásra áhítozik, mert felismeri, hogy az Isten nélküli élet értelmetlen, a semmiből a semmibe, a nihiltól a halálba vezető élet. A vers egy ősi toposzra, az útnak, mint életútnak a szimbólumára épül. Erre az útra az utazó mindenét magával viszi: „Batyuja a legsúlyosabb nincsen”, mert értéktelen semmibe vezető életet, Isten nélküli életet él. A nincsen és a semmi ellenpontja a „nagy bolond hit”, az Isten. Csak a vele való találkozás hozhatja el az ember számára az ürességet felváltó érzést, a megtelek Isten-szerelemmel érzését, mely erőt ad az embernek ahhoz, hogy vitézül megharcolja a harcát.

Mintha Pál apostol 2. levele visszhangozna bennünk: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam”. A rejtőzködő Isten megszólíthatóságának, néven nevezésének kérdése gyakran foglalkoztatja Adyt, talán azért is, mert az ember megrögzötten látványként igyekszik megragadni a láthatatlant, s időről időre igyekszik felfoghatóvá tenni önmaga számára azt, akit csak hallani lehet kinyilatkoztatásai révén. Az ószövetségi passzus szerint Isten neve csak önmagával írható le: vagyok, aki vagyok. Ha az előbbi versekben az Isten-keresés, az Istennel való találkozás vágya szólalt meg, az Ádám, hol vagy? című költeményében már az Istennel való találkozás az Istennel való eggyé válás, más szóval az isteni kegyelemben részesülés felemelő érzése szólal meg. A címbeli megszólítás itt is megidéz egy bibliai történetet, de ugyanakkor átírja azt, felmutatva az isteni arc mindig új és új alakban feltűnő lényegét. A címbeli kérdés többféleképpen értelmezhető: „mint az Isten részéről történő számonkérés, de ugyanakkor mint isteni visszahívás is, s erre válaszként az ádám magatartás a méltatlan helyzet okozta szégyenérzeten keresztül az Úrhoz való visszatérésként ragadható meg”. A vers első sora tipikus Ady-sor: egy — látszólag tárgyilagos és szószerintiséget sugalló —

bejelentést tesz, melynek az alanya — mint az esetek többségében az én.

„Oszlik lelkemnek barna gyásza”

És alig kezd oszlan ez az anyagtalán, sötét légiesség, megjelenik — vagy legalábbis közeledik — a jelenet másik szereplője: az Isten. Ő is anyagtalán — de égi fényruhája van, „nagy, fehér fényben jön” mint a világteremtés bibliai Istene, akinek első tette a „Legyen világosság!” parancsa: a sötétség helyébe a világosság léptetése. E mellett a teremtő csoda mellett valami összetéveszthetetlenül adys fordulat következik be. A Fény Istene egyszerre átlényegül, egyszerre antropomorfizálódik, személyes baráttá, szövetségessé testesül, emberisten lesz, akinek a szerepe, hogy a lírai én személyes „ellenségeit leigázza”. „S ez az Isten az embernek fényel elárasztott lelkébe befogadva — nem kívülállóként! — fordul az ellenség ellen.”

Ady végre megpillantja az isteni Nap-arcot a maga sugaras valóságában. A sugaras Isten-arc egyébként számos más Ady-versből is ismert. A következőkben hangnemből történik a versben. A tekintet újból befelé fordul, a lírai én felismeri és megvallja, hogy eddigi — ritka — győzelmei sem saját harcának-erejének köszönhetőek, hanem a mindig előtte járó Istennek.

„És hogyha néha-néha győzők,
Ő járt, az Isten járt előttem,
Kivonta kardját, megelőzött.”

Ez az Isten a „seregek ura”, kinek kardján győzelem ül. Alakja sokszor előkerül Ady költszetében, amint kiválasztottjának ügyét karddal védő Isten: „Az én ügyem a te ügyed, S aki ellenem támad, azt verd meg” (A kimérák Istenéhez). De talán legvarázslatosabban Az Uraknak Ura című vers beszél erről a költőért harcoló, kardos istenről: „Fölemelt és vérem lemosta, Sebeimre áldóan szedett Balzsamos füveket”. A negyedik versszakban idősíkváltás történik, az epikus múlt idő helyébe a lírai jelen idő kerül:

„Hallom, ahogy lelkemben lépked
S az ő bús „Ádám, hol vagy?”-ára
Felelnek hangos szívverések.”

Az Isten a lélek színterére ért, „hallótávolságba” került. Istennel természetesen, hogy az emberben, a lélekben él, lakik — és jár. S ez többször is hangot kap Ady költszetében, például: „Bennünk él s be jó hinni benne” (Az Uraknak Ura), vagy „Az Isten a szívemben vagyon, Csak néha-néha el-kisétál”, vagy egy másik versében: „Szívemben élsz, sétálgatsz, uram”

Ez az Úr nem felelősségre vonás, nem az ítélethirdetés végett keresi az ő Ádámját, hanem szerető szánalomból. Keresi az ő elveszett, elbuj-

dosott gyermekét, a bűnbe, rosszba, gyengeségbe rejtőző Ádámot. S a versbeli Ady-Ádám nem buvík el az Isten elől, hanem ujjongó boldogsággal, hangos szívverésekkel köszönti az urat. Meglepő fordulattal zárul a vers. Kiderül, hogy nem az Isten találta meg a költőt, hanem ő talál rá az Istenre:

„Szívemben már őt megtaláltam,
Megtaláltam és megöleltem
S egyek leszünk mi a halálban.”

Ez a „testi” — és legtöbbször szavak nélküli! — ölelés s általában az istenhez való viszony érzékisége elég gyakran felbukkan Ady „vallásos” költszetében: talán legszebben Az Úr érkezése című költeményében.

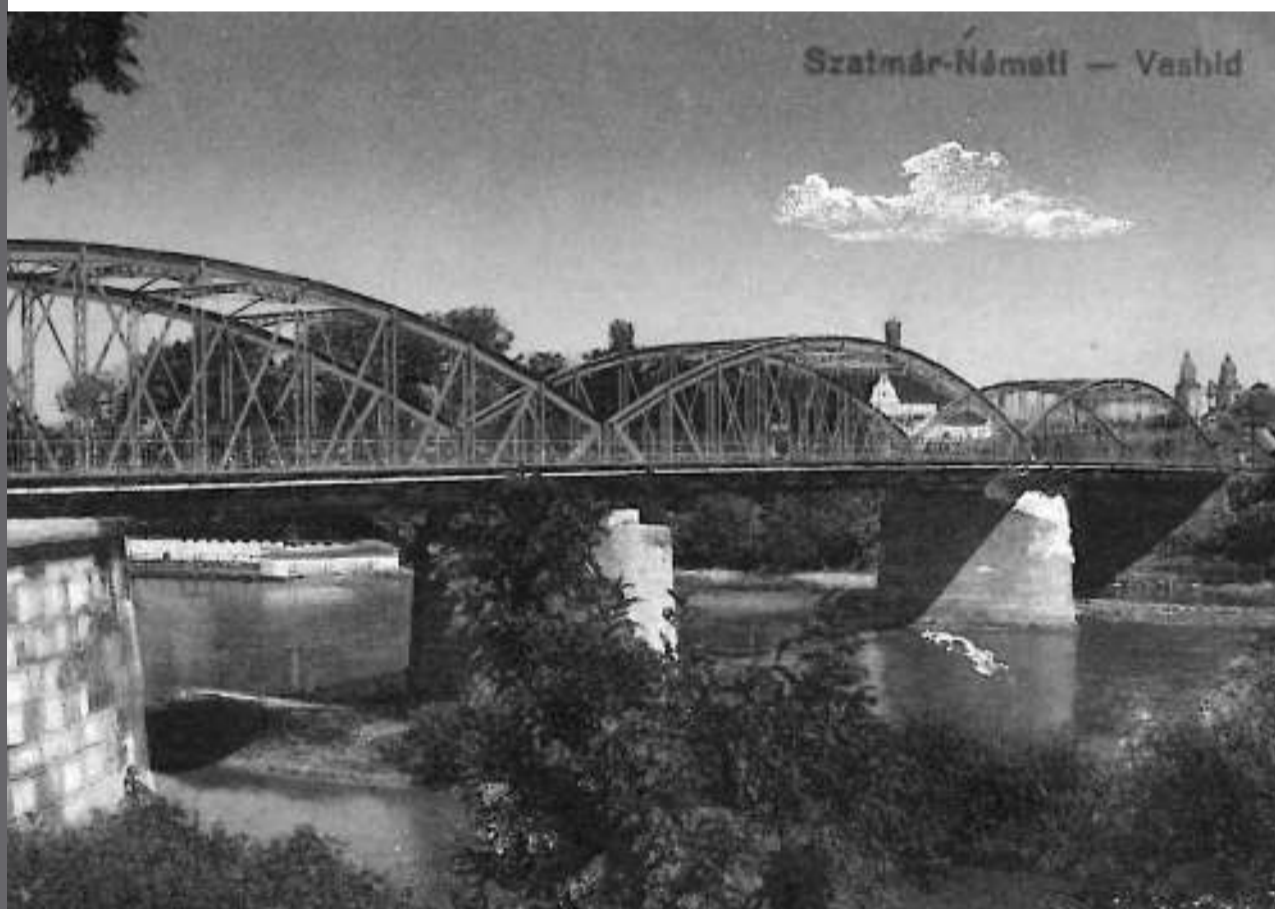
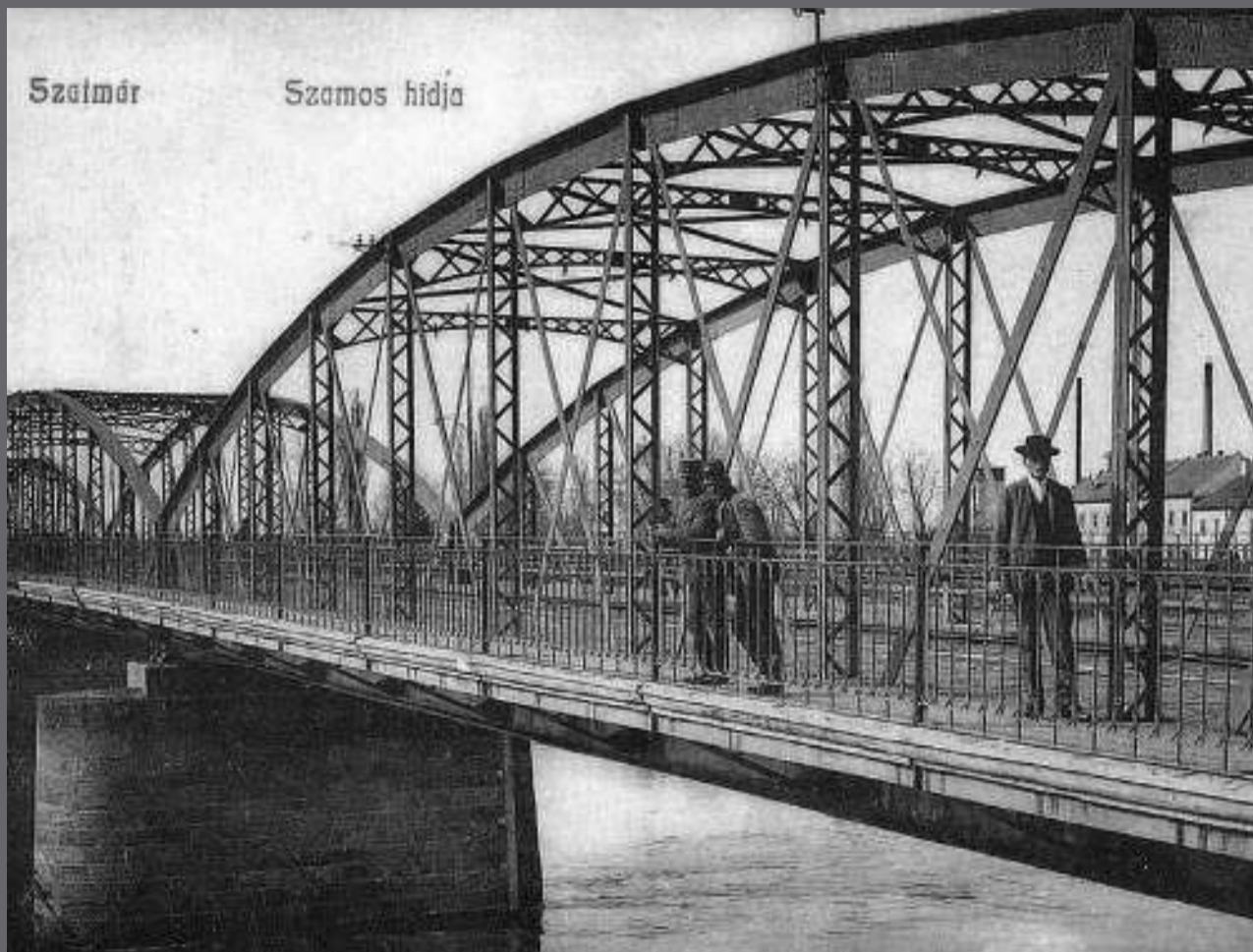
Az Úr érkezése cím észébe juttatja az olvasónak egyrészt a Biblia apokaliptikus jóslatait, másrészt a történelemben lezajlott isteni jelenéseket. A cím keltette olvasói elvárás után meglepő, hogy a vers eleje az olvasót Jézus szenvedéstörténetéhez vezeti, tehát nem az Úr érkezéséhez, hanem az Úr távozásához kapcsolódó eseményekhez. Kezdetben a lírai én azonosul Jézus szenvedéseivel, azzal a Jézuséval, akit a tanítványai egyedül hagytak a Getsemane kertben, és aki a kereszttet és az emberiség bűneit vonszolta a Golgotára. Ebben a helyzetben a vers szerint Isten és az én fizikai találkozása történik meg, aminek egyedülálló voltáról és intenzitásáról az olvasót meglepő kép győzi meg: „Átölelt az Isten”, ami azt sugallja a bibliai hagyománnyal szemben, hogy az Istennel való találkozás bensőséges, misztikus élmény. A tradícióban ugyanis az Úr jövetele nem váratlanul történik meg, jöveteléhez világosan észrevehető, külső jegyek is kapcsolódnak. Mint ahogyan azt a Máté evangéliumában olvashatjuk: „Mint ahogy a villámlás keletről támad, és ellátszik nyugatig, úgy lesz az emberfiának az eljövetele is. Ahol a dög, oda gyűlnek a saskeselyűk. Ama napok nyomorúsága után pedig a nap elsötétedik, a hold nem fénylik, a csillagok lehullanak az égről, és az egek erői megrendülnek. És akkor feltűnik az Emberfiának jele az égen, akkor jajgat a föld minden népe, és meglátják az Emberfiát eljönni az ég felhőin nagy hatalommal és dicsőséggel. És elküldi angyalait nagy harsonaszóval, akik összegyűjtik az ő választottait a négy égtáj felől, az egyik sarkától a másik sarkáig”. A következőkben a lírai én párhuzamba állítja Isten-élményét Pál apostolnak a damaszkuszi úton tapasztalt revelációjával. Felötlik bennünk, hogyan lett Saulusból Paulus, és hogyan tapasztalta meg a damaszkuszi úton a fényességet, aminek következtében elvesztette a látását, hogyan ismerte fel Jézusban Istent, aminek hatására kereszténnyé lett, és lelki szemeivel kezdett látni. Ez a kép ismétlődik az Imádság háború után című versben is:

„Lecsukódtak bús, nagy szemeim
Számára a világnak,
Nincs már látnivalójuk,
Csak Téged, Téged látnak.”

Pál apostol mintha kilépne történelmi kontextusából, hitélménye átélhetőnek bizonyul a modern ember számára is. Az Istennel talált ember ujjongó örömeinek, hálaadásának legszebb vallomása a Köszönöm, köszönöm, köszönöm című költeménye. Bibliai mottóként e vers fölé azt írhatta volna, hogy az Istennel legyen hála az ő kimondhatatlan ajándékáért (2 Kor 9,15). A vers elragadtató hangú hálaadó ima, mely a lélek legmélyéről fakad fel. Isten nevét mondja ki újra és újra izlelgetve e név jó ízét, melyben az isteni jóság és szeretet ölt testet. Napsugarak zúgása és szent mennydörgés kozmikus távlatai fejezik ki azt az elragadtató állapotot, melybe a lírai én kerül Isten közelében. Ebben a kitüntetett pillanatban életének minden mozzanata leperog lelki szemei előtt: tört szívű édesanyjától, fiatalkori bűnein, kétségen és hiten át a csókiig és az általa szerzett halálos betegségig. Őszintén kitarulkozik Isten előtt, föltárja lelkének minden rejtett zugát, hogy Isten nyitott könnyként olvasson benne. Ezáltal terheitől megszabadul, lelke végképp megkönnyebbül, felismeri, hogy múltja, jelene és jövője Isten kegyelmes kezében van, akivel a halálában mindörökké egyesülhet. Ennek a felismerésnek szól a végső köszönöm.

Szilágyi Éva

A szatmárnémeti hidak története

Szatmárnémetinek már a vár létezésének idejében voltak hídjai. A régi, 1600-as évekből származó rajzokon látható több (három) híd jelzése is, amelyek a Szatmár városát körülvevő Szamoson való átjárást segítették. A Szamos ugyanis akkor még kevésbé volt szabályozott, több mellékága is volt, ezen vízimalmok öröltek. A hidak nem a mai értelemben vett vas- vagy betonhidak voltak, fából készültek és gyakran elvitte őket az áradás vagy a jégzajlás. Jeney György táblabíró „Egy szatmári czivis emlékiratai 1790-1820” című könyvében leírja, miután Szatmárnémeti püspöki központ lett és 1804-ben megalapították a Szatmári Római Katolikus Egyházmegyét, az első püspök, báró Fischer István érkezésére igyekeztek a várost felcsinosítani, minden dologban rendet csinálni. A várostól a kishídig és a már felépült szemináriumtól a templomig pallót készítettek, hogy ne járjanak majd a sárban a kispapok — ez azt jelentette, hogy fával borították az utcákat. Ez a gyakorlat még az 1900-as évek elejéig is részben élt, komoly gondot okozva a tűzveszély esetén. A város két tornyára — a városháza és a templom tornyára — órákat csináltattak (Kilbinger József készítette 3400 forintért). A piactól a református iskoláig az árkot téglával kirakatták. A nagyhíd építését pedig befejezték.

Tehát 1804-ben a városnak két hídja volt, egy kicsi, a Szamos egy kiságán keresztül, és egy nagy — értelemszerűen ez egy nagyágot ívelt át. Ezek még szintén fahidak voltak és a jégzajlások továbbra is gondot jelentettek. Tudott, hogy 1870. február 27-én is megrongálódott emiatt a híd, 1887. március 27-én pedig árvíz volt a városban. 1889-ig kellett várni, hogy a régi fahíd nyugati oldalán közúti vashíd épüljön. A hídnak három, 40-40 méteres íve volt, a vasszerkezetet pedig a folyóban két, beton alapozású huszti faragott kőből készült pillér tartotta. Dr. Bura László írta le könyvében (1), hogy a hídon 6 méter széles kocsipálya és másfél méter széles járda volt.

Amikor Szatmárnémeti felé is megépítették a vasutat és beindult a vasúti közlekedés Nagykároly felé (1899-ben lett készen az állomás épülete), megépült egy újabb vashíd, a MÁV-vashíd vonatok számára. Ez a híd a jelenlegi vashíd mellett volt, a pillérei máig látszanak. De 1890-ben a közúti hidat is megerősítették, hogy a Szatmárnémeti-Szatmárhegy-Erdőd felé közlekedő helyi érdekű kisvasút, a keskeny nyomtávú Zsuzsi is közlekedhessen rajta.

Mindkét híd — a közúti vashíd és MÁV vashíd is nagyrészt elpusztult a második világháború végén, amikor a visszavonuló német csapatok felrobbantották azokat, hogy nehezsé a betörő szovjet csapatok haladását. A háború után a régi közúti vashíd helyén új betonhidat építettek. Dr. Bura László azt írja, ekkor megtalálták a baloldali hídlábban az alapítási dokumentumokat a híd átadási jegyzőkönyvével, korabeli újságokkal és pénzérmékkel. Ezeket behelyezték az épülő betonhíd bal oldali részébe.

Sokan emlékeznek még a régi közúti beton Szamos-hídra, amely a régi, 1889-ben épült közúti vashíd helyén állt, a Tabajdi patikától a temetőig ívelve. Az építéséhez egy történet vagy legenda is kapcsolódik, miszerint az építőmérnök a kiadott, jóváhagyott tervnek ellentmondva, magasabbra emelte a hidat, magasabb pillérekkel,

nagyobb ível, hogy az áradások biztosan ne sodorják el. Ezért, vagyis a túlzott anyaghasználatért, túlköltekezésért kényszer munkára ítélték, majd az 1970-es árvíz bizonyította be, hogy igaza volt — a Szamos valóban épp a híd pályája alatt folyt el. Ha kisebb lett volna, valószínűleg ledöntötte volna a víz.

De a régi híd így is sokkal kisebb volt a mai Decebal hídnál, amelyik a régi híd mellett épült — ahogy fentebb említettem, a betonpillérek maradványai aszályos időben még ma is láthatók, ahogyan a régi fahidak pilléreinek maradványai is.

A Decebal hidat a Wikipedia szerint 1975-ben, más források szerint véglegesen 1989-ben adták át a forgalomnak. Pályája 630 méter hosszú, 25 méter széles és 20 méterrel a felszín fölött ível. Ez a híd tehát a régi mellé épült és már nem a Tabajdi patika kereszteződését köti össze a temető melletti résszel (ott is volt egy kereszteződés), hanem a Piața Romană-t a Burdea kereszteződéssel. Érdekes tudnivaló, hogy Temesváron is van egy Decebal híd.

Megragadom az alkalmat, hogy elmeséljem, emlékszem, ott voltam, amikor a 80-as évek végén robbantották a régi híd maradványait. Épp a környéken jártunk és a Luceafărul mozi melletti kávézóba húzódtunk be (ahol annak idején „murokszukkot”, vagyis sárgarépalét is lehetett vásárolni), mielőtt megszólaltak a robbantást jelző szirénák. A kávézónak nagy üveglakai voltak, amelyek jelentősen megremegtek a robbantásokkor.

A másik közúti hidunk a Nicolae Constantin Golescu (1810-1877) politikus nevét viselő. A névadó 1868 márciusa és júliusa között miniszterelnöke volt az akkor még Moldovából és Havasalföldből állt Román Királyságnak. A szatmárnémeti Golescu hidat 1976. szeptember 30-án adták át a forgalomnak. A pályája 110 méterrel rövidebb a Decebal hídnál, 520 méter hosszú, szélessége is kisebb (5 méterrel), mindössze 20 méter, de szintén 20 méterrel a felszín fölött ível. A 16-os lakónegyed felépültével vált szükségessé egy oda vezető híd, így az a 14-15-16-os lakónegyedek (mikrók) kereszteződését köti össze a nagypiac eleji kereszteződéssel.

Szatmárnémetinek létezik egy vasúti hídja, amelyről fentebb írtam, és amely az első MÁV-híd mellé épült a második világháború után, valamint egy, a szennyvíztisztító telep vezetékeit hordozó, úgynevezett „sárga hídja”. Ilyen híd számos városban létezik — Nagybánya mellett is, az elhaladó vonat ablakából is megfigyelhető. A szatmárnémeti híd közkedveltté válása a nagyszámú lakosnak helyet adó 16-os lakónegyed közelségéből adódott. A híd már hosszú évek óta kék, korábban sárga színű volt, s akkor tapadt rá a név is — sok graffity-vel együtt. Külön érdemes még kiemelni, hogy ferdekábeles hídról van szó s ennek látványossága is segítette a „sárga híd” közismertté válásában.

A ferdekábeles híd olyan hídtípus, amelynek esetében a hídpályát egy vagy több toronyra vagy pilonra ferdén függesztett kábelek tartják. A kábelek, amelyek közvetlenül a toronyról a merevítőtartóig futnak, általában legyezőszerű mintát vagy párhuzamos vonalakat alkotnak. Ez megkülönbözteti a függőhidaktól, ahol a hídpályát tartó kábelek a főkábelről függőlegesen függesztettek, a híd mindkét végén rögzítve vannak, és a tornyok között futnak (Wikipedia).

Szintén ferdekábelesre tervezik a „harmadik hidat”, amelyik Szatmárnémeti harmadik közúti hídja lesz. Szükségességét a megnövekedett forgalom adja, csúcsidőben ugyanis akár fél órába is telhet átjutni a Decebal vagy Golescu hidakon, s ezt még nehezíti, ha valamelyik javítás alatt áll. A „harmadik híd” építése még messze a jelentől, de Szatmárnémeti határában már épül az elkerülő út Szamos-hídja, amelynek révén a Károlyi út végéről át lehet majd jutni a Pusztadaróc felé vezető útra (Fehérgyarmati út).

Hogy legyen egy bónusz a bejegyzés végére: a Satu Mare Shopping City terveinek engedélyeztetésekor belengették, hogy építenek majd egy gyalogoshidat az újközpont és a bevásárlóközpont között, de ebből a mai napig nem lett semmi. Miért is építenek meg, hiszen a bevásárlóközpont már működik, a tulajdonosnak csak plusz kiadás lenne. Reklámnak viszont jó volt...

Józsa János: Lokálhítoriák

Interjú
Tóth-Páll Miklóssal,
az Ady Endre Társaság
elnökével

Mottó:

„A „magyar”-ság lelki probléma. A végtelen pusztában és lehetőségeiben vagy az erdélyi fennsíkon, vagy ott, ahol történelmi élete folyamán az az embercsoport, amely tegnap és ma „magyar”, megoldandó feladatot kapott vagy látott, és erre a feladatra ömlött ki lelkének egész tartalma sajátosan (és egészen másképpen, mintha éppen más feladatot nyert volna). Ha tehát ezer esztendőn keresztül egy bizonyos alapmagatartás mai napig nem módosult, vagy legalább észrevehetően nem változott, az nem a pusztai lélek változhatatlanságát jelenti, hanem azt mutatja, hogy az elvégzendő feladat nagyjából ma is ugyanaz, amilyen eredetileg azt a bizonyos lelki magatartást szükségessé tette.”

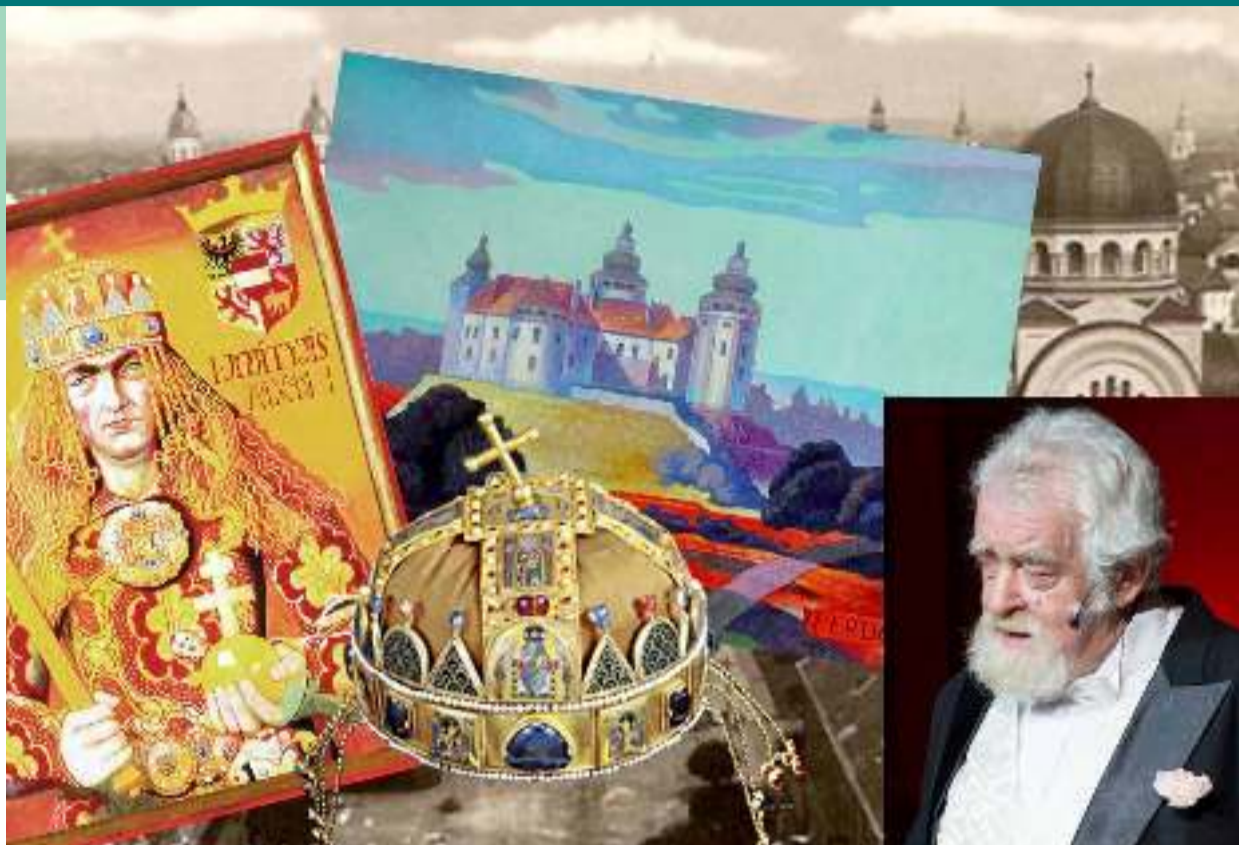
(Karácsony Sándor)

A lelket nem lehet bezárni. A magyarság lelki kérdés. A lélek aprioriai: (tudattól független) határtalanság és időtlenség. A kettő relációja a csoda. Azt mondják, mi csodaváró nemzet vagyunk. A háttalan a vendégszeretetet jelenti, az időtlenség pedig a passzív rezisztenciát és a bravúrt. Magyar lélekre alkalmazva: sültgalamb-várást és szalma-lingot. Ezért kell misszionálni a magyarságot.

Immáron 14 éve a Magyar Kultúra Hetével nyitjuk az új évet. Lassan ez a rendezvény igazi „Szatmárikum”. Ez szolgálat, ez egy misszió: kultúrmisszió a nemzeti kultúra életben tartásáért. Csak a nyelv egyedül nem elég, a kultúra kell mint alap. Cél: érezzük magunkat otthon a magyar kultúrában, teljen örömünk benne. Ne úgy tekintünk rá, mint egy külsőre. Legyen ez egy belbecs. Érezzük, hogy a miénk. Örülünk neki, hogy a miénk. Teremtünk közös értéket. Találkozunk egy héten át, legyenek egymásra mosolygások, beszélgetések, rácsodálkozások. Közös élmények. Itt, magyar mikro-közösségünkben, Szatmárnémetiben.

— Szeretek visszamenni a gyökerekhez, kicsit visszanyúlni a kezdetekhez. Április 11. Milyen zsigeri reakciót vált ki? Születésnap. Jól tudom? Jó érzés pontosan e napon ünnepelni?

— Ezen nem gondolkodtam. Igen, születésnapom. A Költészet Napja. A Magyar Költészet

Napja. Én korábban születtem; csak később, 1964-ben jelölték ki mint a Magyar Költészet Napját. Ez arra jó, hogy nem felejtsem el, mikor születtem.

— Mégis, magyar költészet. Költészet. Versek.

— Mi azon nemzetek közé tartozunk, akik túl nagy hangsúlyt fektetnek a költészetre. Mintha ez a mentsvárunk lenne és a nemzeti öntudatnak a kizárólagos fenntartója, ébresztője. Részben az is, de sokkal gazdagabb ez a nemzet. Nézzük meg például a népi kultúrát. Az a nemzet, amelynek gazdag a folklórkincse, annak gazdag az esztétikai értékítélete és erős a nemzeti öntudata is. Ez most nagyon fontos. Most igazán, amikor a liberalizmus nem más, mint támadás a konzervatív értékek ellen. Itt nő meg a nemzeti önvédelem szerepe!

— Akkor ez olyan, mint egy pajzs.

— Igen, de még van egy pajzsunk. A magyar nemzet fennmaradását a történelmi egyházainak köszönheti. A magyarság legerősebb szellemi bástyái a történelmi egyházak. Mi, az Ady Endre Társaság, hisszük, hogy minden nemzeti kultúra transzcendens, isteni eredetű, s ezért a nemzeti kultúra és a hitélet (egyház és vallás) oly mértékben egymásra vannak utalva, hogy egymás nélkül nem tudnak kiteljesedni, nem tudják méltóképpen betölteni szerepüket.

— Hogy lehetne egy középutat találni?

— Nincs középut. A támadásnak mindig ellent kell állni. Nem szeretem, ha ellenségképeket pró-

bálunk kialakítani, mert abban a pillanatban nem vesszük észre az ellenséget. Tehát a legjobb védekezésünk az, ha óvjuk ami a mi kincsünk. Ha lemondunk a nemzeti kultúránkról, hitünkről, lemondunk önmagunkról. Ezelőtt ötven évvel szerettünk volna liberálisnak lenni. Fialatok voltunk. De ma már nem!

— Akkor ez egy projekció volt. Az ember vágyott arra, hogy szabad legyen, de ez a szabadság, amit ma kapunk, nem olyan, amire az ember anno számított.

— Igen. Akkor diktatúrában éltünk. Nem kellett ellenséget keresnünk. Megvolt. Kaptunk egyet. Nyilvánvaló, hogy másképp gondolkotunk és másképp védekeztünk. Beszélgettem fiatalokkal, és azt mondták, hogy könnyű volt nekünk, mert volt ellenségképünk, és tudtuk, ki ellen kell harcolni, de nekik nincsen. Ezért mondom: nem ellenségképet kell keresni, hanem élni a szabadsággal. Vagy megteremteni a szabadság élményét. Hogyan? „Ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság.”

— És miért pontosan Ady Endre Társaság? Mindig is szerette Adyt?

— Szerettem, igen. Már ifjúkoromban is. Sokat szavaltam a főiskolán. Amikor felmerült a kérdés, minek nevezzük el ezt a társaságot, akkor nekem rögtön Ady jutott eszembe. És nem bánom. Ez nagyon jól jött, mert legalább van, ami frissen tartson, van, ami foglalkoztasson. Sokat olvasok, olvastam Adyról. Meglesz „az én Adym” is. Az idő során nagyon érdekes dolgokra jöttem rá. Motívumok, szimbólumok terén, verseket és tanulmányokat olvasva. Az a téma is érdekes, hogy kivel szakított, kivel veszett össze Ady. Vannak még feltárni való mozzanatok. Az igazság az, hogy bármilyen téma foglalkoztat, valahogy mindig eljutok Adyhoz.

— Érdekes. Hasonló cipőben járunk. Én így vagyok József Attilával. Úgy érzem, vannak esetek, amikor nem mi találunk a költőre, hanem ő ránk. Rálelni egy ilyen irodalmi szálra, kiváltságos, áldásos helyzet. Igazi áldás. 2020 kapujában állunk. Ady miért lehet útmutató számunkra? A mai ember számára is.

— Manapság oly sokan szidják, pedig semmivel sem volt bűnösebb, mint kortársai, csak másképp élt. Egy költő mindig másképp él, mint egy prózaíró. Egy prózaírónak van ideje 500 oldalon keresztül megteremteni egy világot, a költő előtt van egy fehér papírlap, amin egy világot kell megteremtenie. Lehet csak 4-5 sorban, de ez a legnehezebb. Rövid verseket írni. S egy versben intimitás van. Ady azt mondta, az ő verseit nehéz megzenésíteni, mert azok a lélek rezdülései. Ő reménykedett a lélekben feltámadó magyarban. Ezért vált ismét aktuálissá. A feltámadás csak a keresztény hitben létezik. Meggyónom a bűneimet, és ezzel megújulok. Mint Ady.

— Igen, megújuló költőzenink ő. Mintha gyónna a versekkel.

— Valóban. „Mebánni mindent. Törve, gyónva/ Borolni rá egy koporsóra./ Testamentumot, szörnyűt, írni/ És, sírni, sírni, sírni.” Itt a nemzetről szól. A nemzet úgy tud megújulni, ha leszámol a múltja bűneivel, lesöpri, újjászületik, és új életet kezd. Nagymamám kezéből ki nem esett a rózsafüzér, és gyakran mondogatta: „Sírjatok, mert így tisztul a lelketek”. A 16. században az egyik zsinaton kimondták, hogy Isten a síró vezeklőknek kegyelmez meg. Vagy ott van az „Özvegylegények tánca” című verse. Három napig írta, és azt mondta, nagyon nagy verset írtam. Sokáig nem értettem. Gyönyörű vers, de valami nem volt tiszta. Beleáram magam, és időbe telt, míg megértettem. Ebben segített a „Valaki útra vált belőlünk” című verse: „Mert mi csak magunknak bókkoltunk,/ Asszony-énünkért, szertelen /Érte voltunk jók, ha jók voltunk/ És kacérok és hűtlenek/ És most sírva megözvegyedtünk”, de ezt hagyjuk „Az én Adym” című műsoromra!

— Sok verset mai szemmel nem tudunk értelmezni. Sajnos sokszor nincs idő visszatelepenni oda, abba a korba, miliőbe, és abból a szemszögből megismerni írókat, költőket. Kár.

— Így igaz. Adyt sem lehet. Zseni volt. Vissza kell menni időben és térben. Ha azt mondjuk, hogy eruptív zseni és a lelki élményeit írja meg, rendben, de milyen lelki élményeket kapott abban az időben?!

— Evezünk akkor most új (megújuló) vizekre. Visszacsatolnék a jelenbe, hisz mennyi lelki élményt-feltöltődést kapunk mi is minden év elején, 2020-ra

ébredve, immáron 14 éve, a Magyar Kultúra Hete rendezvény keretein belül. Sok tervezést-szervezést igényel egy ilyen színvonalas rendezvény?

— Igen, ez egy hosszú folyamat lezáró momentuma. Tavasz óta dolgozom rajta. Ez arra is jó, hogy áttekinthessem az év kulturális pillanatait, a magyar színjátszást, koncerteket, kiállításokat. Nem könnyű összehangolni egy egész hétre szóló műsort, hiszen a január főszézon, az előadók foglaltak. Rengeteget keresgélek, felveszem a kapcsolatot, egyeztetek, ötletelek. Ha szerencsém van, sikeresen, de van, hogy újra kell tervezni, mert sok tényezőtől függ. Folyamatos foglalkozást igényel. Idén próbáltam a mesére helyezni a hangsúlyt, ami hasznos kicsiknek, nagyoknak egyaránt. Végül nem sikerült maradéktalanul elérnem, de fontosnak tartom, hogy beszéljünk róla. A színház nem csak a színpadon játszódik, hanem a nézőtérben is. A gyerekeket mindig egyedül terelik be egy mesejátékra. Vajon mi történe velük-bennük, ha úgy, mint régen, a szüleikkel vagy a nagyszüleikkel jönnének? Ezért hívtam el a „Légy jó mindhalálig”-ot és a L'art pour l'art-ot, a „Mintha elvágták vol...” önálló színházi estjével, amely válogatás a társulat legjobb műsorszámáiból és kortól függetlenül felhőtlen szórakozást ígér. Cél: közös élmények megteremtése. Együtt jelen lenni, együtt nevetni, közös élményeket gyűjteni. Éppen ezért szeretnék tíz gyereket megajándékozni színházjeggyel úgy, hogy hozza el a nagymamát vagy valamelyik családtagját. Azt mondjuk, a legdrágább kincsünk

a család, hát akkor közös programokat kell szervezni. Legalábbis meg kell próbálni. Ha az előadás igazán élmény lesz, akkor — reményeink szerint — a következő években egyre több család fog együtt jönni. Kijelölünk három diákot, nézzék meg az előadásokat, és írjanak beszámolót mindarról, amit láttak, ezáltal is hozzuk közelebb a magyar kultúrát a fiatalokhoz, valamint nyerjük betekintést mi is abba, milyen a Magyar Kultúra Hete gyermekszemmel, gyermeklelkülettel nézve.

— Ha jól láttam, János Vitéz is megjelenik majd, modernebb formában.

— Igen, 22-én, a Magyar Kultúra Napján. Ez a mese minden generációt megszólít. Az igazi mesét mindenki szereti. Ezt a „népszínművet” állították színpadra a debreceni a PG Csoport zenekar tagjai. A Jantyk Zsolt-Jantyk Csaba szerzőpáros és zenésztársaik mai köntösbe öltöztették a történetet. Igazi csemege zenében és gondolatban, komolyság és humor ötvözetében. A mesében minden megtörténhet, a mesében kötelező az igazmondás. Azok lehetünk benne, akik szeretnék, és ami a legfontosabb: álmodhatunk.

— És a mesék világán túl, ha a valós mesét, azaz a történelmet nézzük?

— Akkor a királyi arcképcsarnokot említeném. Ötvenkét királyunk volt, mindegyiknek ki lesz állítva az arcképe. Gyönyörűek. Somogyi Győző Kossuth-díjas festőművész valódi dokumentumot hozott létre. Korhű ábrázolások. És ne feledjük, hogy jön vitéz Habsburg-Lotharingiai József Károly főherceg is. Véletlen folytán — mondanám —, de nincsenek véletlenek. Ez így volt megírva. A szatmári Remény Fájának ültetésénél találkoztam vitéz Lajter Imrével és Nagy Géza kurátorral, és elbeszélgettünk. Ők a hivatalos magyar vitézi rend tagjai. Felvettük a kapcsolatot, és így született meg az ötlet a királyi arcképcsarnokkal is. Emellett Potyók Tamás festőművész „Várak és erődtemplomok” kiállítása is bemutatásra kerül. Meglepetésként a Magyar Szent Korona pontos másolatának közszemlére tétele is megvalósulni látszik. Amint tudjuk, a Szent Korona a keresztény mivoltunk szimbóluma. Ökumenikus megáldásával nyitjuk a Magyar Kultúra Hetét és a Nemzeti Összetartozás Évét 18-án 12 órakor a Szent Miklós görög-katolikus templomban. Majd a Szent István koronázási ékszerei átkerülnek az Iparosotthonba, ahol a fent említett két kiállítás is megtekinthető lesz. A kiállítás megnyitója 15 órakor lesz. Fellép a kolozsvári Tokos zenekar, amely 2014-ben a „Fölszállott a páva” győztese volt. Délután pedig a színházban találkozunk, hogy ott, egy gálaest keretein belül, ünnepélyesen kezdetét vegye a heti rendezvény-sorozat. Itt lesz a Pannonhalmi Vegyeskórus. Fellép Sáfár Mónika, Tolcsvay László, Homonnay Zsolt és Körösi András a „Magyar mise” című rockoratóriumában, de itt lesznek régi barátaink is: a Felvidéki Rocksínház. Az előadások között gyerekek szavatai hangzanak el, köztük egy megzenésített vers is, Besenyődi Judit tolmácsolásában.

— Mi alapján választja ki a programokat? Mi szerint dönti el, kit hív?

— Inkább kevesebbet, de elismert művészeket hívok. Többet Kossuth-díjasok, vagy a nemzet művészei. Ragaszkodtam a szinthez. Sok pozitív visszajelzést kapok. Örömmel jönnek. Idén azonban újítottunk: két magas színvonalat képviselő amatőr együttes is vendégünk lesz. Civil szervezet vagyunk, meghatározott programmal és alapelvekkel. A név kötelez. Ha Magyar Kultúra Hete, ragaszkodunk hozzá, hogy magyar darabokkal és művészekkel ünnepeljük. A magyar nyelv ápolása és védelme talán legfontosabb feladatunk, hiszen „nyelvében él a nemzet”.

— Mindehhez kell valami anyagi alap is. Nem elég csak akarni.

— Így van. A Társaságnak nincs annyi tőkéje, hogy fedezze a rendezvény költségvetését, ezért már hónapokkal előtte pályázunk és támogatókat keresünk. A rendezvény a magyar kormány, a Bethlen Gábor ZRT és az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatása nélkül nem jöhetne létre.

Folytatása a következő oldalon

Folytatás az előző oldalról

A megyei és a városi tanács évek óta támogatja a Magyar Kultúra Hetét. Köszönjük a Harag György Társulat önzetlen támogatását: néhány előadás az ő segítségük nélkül kivitelezhetetlen lenne. A gond ilyenkor az utóelszámolás. Nekünk hónapokkal előtte meg kell kötni a szerződéseket a fellépőkkel. Addig nyújtózkodhatunk, amíg a takarónk ér. De jó lenne előre tudni, hogy meddig is ér az a takaró! Sokat számít, ha a meghívottakban nemzeti érzélem van, mert akkor szeretettel, örömmel jönnek, átérzik ennek a rendezvénynek a fontosságát és van kivel tárgyalni.

— *Vasárnap, 19-én délután 16 órától egy nagyon szép üzenetű előadás jelenik meg a programban: Légy jó mindhalálig.*

— Igen. Jónak — mindhalálig. Út Istenhez! A Mezőcsáti Színtársulat és a Debreceni Független Színház musicalje Pinczés István rendezésében, aki egy amatőr színjátszó csoportot hozott létre és a helyi általános iskolás gyerekek közül válogatott és gyöngyszemekre talált. Negyven gyerek jön. A főszereplő mintha „vérprofi” színész lenne. Ezzel az előadással is szeretnénk adni valamit a helyi gyerekeknek: lássák, hogy érdemes, próbálkozzanak! Százból ha van két tehetség, azt fedezzük fel és vigyázzunk rá! A gyermeki hit, bizalom és tisztelet motívuma az előadás mozgatórugója. Eljutottak már Finnországba, sőt az Egyesült Államokba is. Most Szatmárra, nyáron pedig Japánba!

— *Be kell vallanom, nagyon örülök, hogy a Szabó Balázs bandája is eljön. Legutóbb Debrecenben látam, Pilinszky-műsorral.*

— Márk-Nagy Ágotának volt az ötlete. Őket 20-án hétfőn láthatja a közönség a Filharmónia termében. Balázs nagyon szép visszajelzést küldött, látván, hogy a magyar kultúráért küzdünk.

— *Ők is úgy élnek és alkotnak, hogy adjunk és tegyünk hozzá a közös jóhoz. Sugárzik róluk, hogy örömmel jönnek, hogy adjanak abból, ami nekik is érték. Kincs.*

— Igen, ez így van, ha valakiben magyar érzélem és küldetésstudat van. Szvorák Katalin Kossuth-díjas népdalénekes például most jön harmadjára. Két elismert, kiváló és kreatív zenész kíséri, Cserta

Balázs fúvós és Szabó Dániel cimbalmos. Ő 23-án Nagykárolyban, 24-én 19 órától Szatmáron a Filharmóniában lép fel. Jubileumi műsort hoz. Énekeiből árad a szülőföld szeretete; mindig örömmel hallgatjuk tiszta hangját, mely rácsendül lelkünk rezdüléseire. Magyarországon elsőként jelentette meg a Kárpát-medence népeinek közös dallamkincsét.

— *A programfüzetet fellapozva és a Facebook berkeit bejárva látom, hogy más programok is várják az érdeklődőket.*

— Valóban. Vasárnap, január 19-én Ady Endre emlékének adózunk Mészáros Ibolya debreceni színésznő „Csinszka” című előadásával, két napra rá, kedden, ugyancsak a Filharmónia termében László Zita művésznő és Hencz József zeneszerző „Szabadnak lenni mit jelent? — Karácsony és Húsvét között Erdélyben”- című műsora kerül bemutatásra melynek ötletgazdája az EMNT, és amely személyes vallomás a szabadságról az 1989-90-es

évek eseményeinek tükrében. Csütörtökön, 23-án délután ismét az Iparos Otthonban találkozunk; Szarvas József, a budapesti Nemzeti Színház érdemes és kiváló művésze adja elő a „Pustol a hó, avagy könnyű neked Szarvas Józsi...” című előadását. Aznap este az Északi Színház a Magyar Állami Népi Együttes táncelőadásának tárja ki kapuját, melynek címe: Kolozsvári piactéren.

Zárjuk vidáman a rendezvénysorozatot! Szombaton, 25-én a Művelődési Ház kistermében 17 órától nézhetik meg Méhes Kati művésznő „Ádám és Éva” című előadását, melyben tréfás és pajzán népi történeteket és népdalokat ad elő, megelevenítve a régi fonók hangulatát. De előtte, 16 órától egy rövid meglepetés-előadás lesz: gyermekek mesélnek egymásnak és gyermeklelkű felnőtteknek. Este 19 órától a nagyteremben a L'art pour l'art társulat „Mintha elvágták vol...” című előadására várjuk az érdeklődőket. Vasárnap, 26-án 18 órától Meister Éva színművésznő önálló műsora, a „Psalmus Hungaricus” zárja az idei Magyar Kultúra Hetét az Iparos Otthonban.

— *Ha visszatekintünk, ki tudna emelni egy megható, maradandó momentumot?*

— Néhány éve meghívtam az Új Színház előadását: Kocsis István, „Az áldozat” (Szent Margit legendája). Az előadás végén Csorján Árpáddal és tanítványaival gyorsan kimentünk az épület elé lampionokat gyújtani és eregetni. Azt akartuk, hogy teljen meg az ég a levegőben repülő mécsesekkel, ezzel várjuk a teremből kiáradó közönséget. De a közönség nem jött! Eltelt 10 perc, 15 perc, csak nem jöttek. Hát hol a közönség? Bent voltak, tapsoltak. Ilyen siker! Nem emlékszem, hogy bármelyik előadás után ilyen hosszan tartó taps lett volna!

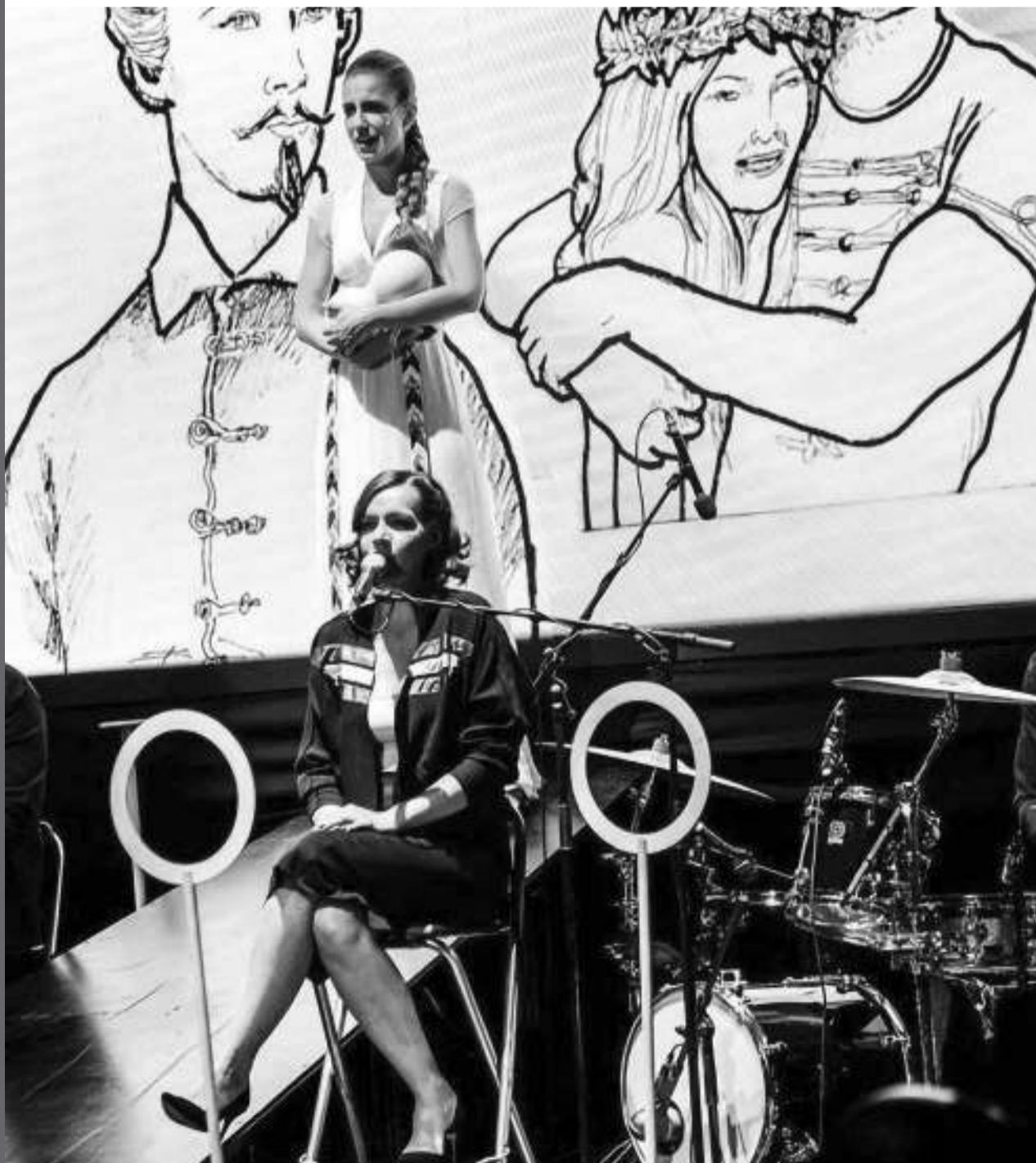
— *Mi a célja ennek a hétnek?*

— Otthon lenni a magyar kultúrában. Olyan előadásokkal, amelyek megérintik a lelkünket. A szeretet, az ökumenikusság, a magyarság jegyében. A nemzeti összetartozás éve van. Mindenki maradjon meg tiszta lélekkel az, ami, és ossza is meg a másikkal. Legyen kölcsönös. Ez pedig a krisztusi szereteten múlik. Együtt legyünk magyarok, most, és az év 365 napján. Legyen ennek a hétnek, akárcsak az évnek a lényege az egymásra találás. A Magyar Kultúra Hete a barátságról is szól. A közönséggel való kapcsolaton túl a meghívottakkal is. Például a Felvidéki Rocksínházzal is így kötöttünk barátságot. Ez a barátság vagy 12 éve tart, most is itt lesznek. Az ő műfajuk: rockzene a szeretetről. Nyilas Misinél is a szeretet a kulcsmotívum.

— *Akkor végszóként elmondhatjuk, hogy Szatmár, magyar kultúrára fel! Találkozunk január 18. és 26. között. Köszönjük a lelkes, szeretetteljes szervezést!*

— Találkozunk. Igen. Mindenkit szeretettel várunk: kultúrával a megosztottság ellen. A nemzeti kultúránk össze tud kovácsolni, hiszen lélekben ugyanazok vagyunk. És lehet hitben is találkozni, beszélgetést kezdeményezni, közösséget alkotni. Jól érezni magunkat magyar emberként. Itthon. Szatmáron.

Fehér Imola

Török István színművész születésnapjára

Török István színművész 1924. január 2-án született, Gyergyószentmiklóson hétgyermekes családban. Édesapja Török József gazdálkodó, édesanyja Sára Anna háztartásbeli. „Könnyű a lapos alföldi embernek: egy kapavágás és megterem egy kosár pityóka. Nálunk a Székely-földön sokat kell csákányozni egy maréknyiért” — mondogatta. A „Nálunk, a Székelyföldön” már régen nem volt igaz. Már a '40-es évek elején elkerült a Székelyföldről Kolozsvárra műbútorasztalos-inasnak. Beiratkozott és otthonra talált a Kolping legényegyletben, melynek legtevékenyebb színiköri tagja. Színdarabokban szerepelt, verset mondott, énekelt, mindig, amire éppen szükség volt templombúcsúk, egyházi és világi ünnepek alkalmával. A műkedvelő tevékenység volt az egyetlen stúdiója az akadémiai felvételi vizsga előtt.

1944-ben, mint levét elvitték a magyar hadseregbe. Fogságba esett, ahonnan 1946-ban szabadult. Amikor hazaérkezett, Erdély már román fennhatóság alatt volt. A románoknál teljesítenie kellett a katonai újraképzést. A kommunizmus évtizedeiben az erdélyi magyar fiúkat moldovai és havasalföldi egységekhez vitték katonai szolgálatra. Mint jó kiállású székely legény I. Mihály román király díszszázadának tagjaként is szolgált. 1947-ben szerelt le. Ugyanez év december 30-án Mihály királynak mennie kellett az országból.

1949-ben a Magyar Művészeti Intézet, az ezüsthajú Szentimrei Jenővel az élén, bejárta Erdélyt, hogy kiválassza a legtehetségesebbeket egy induló színházi karra. 1901 meghallgatottból ötvenen tettek sikeres felvételi vizsgát. Török István is ott volt a kiválasztottak között.

Amikor Török István a kolozsvári Szentgyörgyi István Színművészeti Intézet hallgatója lett, még nem volt középiskolai végzettsége. Egyszerre két iskolát járt. Nappal a főiskolán jegyzetelt, aztán az esti líceumban készült az érettségire. Első- és másodéves korában napi tíz oktatási órán kellett résztvennie. Elméleti tudás dolgában be kellett hoznia, és be is hozta az évek során az érettségizettekkel szembeni hátrányát.

1953-ban ő is ott van Nagybányán az alapítók között. Kiváló alkati adottságokkal rendelkező színművész. Kifejező, markáns arc, rugalmas járás, egyenes deréktartás. Amikor egy-egy darabnak az első színpadi próbáján megjelent minden kosztüm nélkül, ő már az a figura volt, akit játszani kellett. Nem játszott, magában hordta, magán

viselte minden rebbenésében, gesztusában, hangszínében, arcerezdüléseiben a figurát, legyen az tudós, paraszt, munkás, bármi... Tudott vitakozni, tudott harcolni az igazáért, ilyenkor hatalmas műveltségének arzenáljából mindig a legjobb érveket rántotta elő. Szerény volt, de nem megalázkodó, nyíltszívű, de nem pletykás. Zárkózottságának a jó ízlés és a civilizált emberi kapcsolatok tiszteletben tartása szabott határt. Önmagával szemben durvaságig kegyetlen tudott lenni. Másokhoz minimum tisztelettel fordult, tisztelettel, ami mindenkinek emberi volta miatt kijár, és szeretettel, mert a szeretet számára életfeltétel volt mindig. Méltósággal viselte a pofonokat volt igazgatójától, kollégáitól, irigyeitől, családtagjaitól, szerelmeitől.

Földes Mária író a Török István jelenséget egy mondatba sűríti: „Török István egyedi jelenség a hat magyar színházban együttvéve. Az utókor fogja csak elmondani róla, milyen nagy színész volt, ha nem igyekszünk most tudatosítani ezt, s lehetőleg szerepekkel!”

Hihetetlenül gazdag ötlet- és művészi eszköztára, az árnyalatok ezerféle kikeverése, nyers és ha kell, melegen kifejező a hangja, munkabírása, megbízhatósága, a kollégákat összefogásra erősítő különleges kisugárzása emelte Török Istvánt a magyar színjátszás legnagyobbjaihoz.

Mintegy negyven éven át volt ugyanannak a társulatnak a tagja. Pedig hívták Budapestre többek között a Madáchba, Kolozsvárra, és fel nem lehet sorolni, még hová. Karakteres arca filmvászonra kíváncsított. Azonban, hol a társulat igazgatója, hol a politikai hatalom akadályozta meg, hogy az ő tehetségét megillető filmszínészpályát fusson be.

Színházhoz az alapítás pillanatától haláláig. Hú maradt az ő „lapos alföldi” közönségéhez, amelyet annyira szeretett, és amely annyira szeretette őt. Pedig mennyi szakmai és emberi oka lett volna elhagyni a számára sokszor hátrányosan kialakított repertoár vagy a nem mindig igazságos szereposztások miatt, vagy a csábítások okán. „Ha kicsi szerepet adtak, azt mondtam, nem kell kitolásnak venni, hanem ebből a kicsiből kell nagyot csinálni. Elégtételül szolgál, hogy a kritika is észreveszi a kis dolgokat, ha jól vannak csinálva.” Hú maradt az ő közönségéhez „Ha elmegyek az országból, egy szó sem igaz abból, amit eddig mondtam” — válaszolta a miértre.

A szatmárnémeti közönséghez és színházához örökké hú Török István életének utolsó színpadi fellépése 1992. május 31-én történt Kisvárdán a Dupla vagy semmi Fogadás szerepében. 1992. október 31-én a Dupla vagy semmi előadásának budapesti vendégszereplése alkalmával egyre súlyosbodó betegsége miatt már nem tudta vállalni a fellépést.

Elekes Emma víziószerű visszaemlékező sorait idézzük: „Már nagyon beteg volt, amikor Temesvárról meglátogatta Cseresnyés Gyula évfolyamtársunk (...). Gyula szívűtéten esett át, de néha nekivágott a Temesvár-Szatmárnémeti útnak, hogy régi kollégáit, barátait meglátogassa. Ilyenkor néhány napi itt-tartózkodása alatt felkereste azokat, akik számára a legkedvesebbek voltak. A temesvári vonat éjszaka fél kettőkor indult Szatmárnémetiből. Gyula hozzánk mindig az utolsó este jött, és ott várta meg a vonat indulását, mert mi laktunk legközelebb az állomáshoz. Megbeszéltek Fütyüvel (Török beceneve), hogy nálunk találkozzunk még egyszer. Folyt a vidám beszélgetés, anekdotázás, a régi emlékek felidézése. Mindketten betegek voltak már, de egy szó sem esett a betegségről, arról, hogy itt fáj, ott nyilallik. Csak derű és nevetés! Én inkább csak szemlélője és hallgatója voltam az egész estének. Amikor elérkezett az indulás ideje, taxit akartam hívni. Fütyü leintett. Nem kell, minek? Legalább addig is beszélgetünk, amíg kiérünk az állomásra! Felvette a Gyula csomagját, azt majd ő viszi, neki az semmi, Gyulának nem szabad cipelni. Nagyon lassan megindultak a lépcsőn lefele.

Tizenhét filmszerepet játszhatott el, ami az ő tehetségéhez, adottságaihoz mérve nagyon kevés. Kósa Ferenc: Ítélet című alkotásában Bessenyei Ferenc partnere volt mint Dózsa György öccse. Már is következett az újabb lehetőség, a készülő Szindbádban Latinovits Zoltán partnere lett volna. A magyarországi politikai hatalom erőfeszítései ellenére nem engedik el Török Istvánt Magyarországra filmezni, hol a színház igazgatója, hol a megyei vezető elvtársak mondanak nemet. A visszautasított meghívások ellenére nem adják fel a filmrendezők, újabb és újabb filmszerepre hívják meg. A két ország közötti baráti viszony igazolásaképpen engedik ki az országból egy-egy filmezésre.

Hú maradt a szatmárnémeti Állami Magyar

Folytatása a következő oldalon

Az irodalomtanítás helyzete a 21. században

A 20-21. században bekövetkezett technikai, társadalmi, valamint munkaerőpiaci változások következtében a „nagybetűs életbe” kilépő fiataloknak újabb és újabb kihívásokkal kell szembenéniük. Új szakmák, új munkakörök jelennek meg, amelyek pár éve még ismeretlenek voltak számunkra. E folyamatos változásban lévő társadalom könnyen alkalmazkodó, fogékony, rugalmas, másokkal hatékonyan együtt dolgozó, ugyanakkor fejlődőképes egyéneket követel meg.

A mindennapokban tapasztalható társadalmi, valamint technikai változások a 21. századi anyanyelv- és irodalomoktatást szintén új kihívások elé állítják. Ugyanis a különböző elektronikus és digitális médiumok megjelenése alapvetően átforgalmazta a diákok könyvhöz, olvasáshoz való viszonyát. Egyrészt az olvasás mellett, vagy sok esetben helyett, számtalan új, számukra vonzóbbnak tűnő lehetőségek is adódtak a szabadidő eltöltésére. Másrészt a világháló, a vizuális üzenetek és média térhódításának köszönhetően átalakult az információszerezés, az információáramlás, valamint annak feldolgozási módja egyaránt. A vizuális információ dominanciája a befogadás milyenségének és tempójának a megváltozásához vezetett. Az információáradat következtében gyorsabb

befogadás, de ugyanakkor gyorsabb felejtés is jellemez bennünket. E tendenciák következtében pedig csökkenhetnek az elmélyült és megélt olvasás, valamint az irodalmi művek tartós befogadásának esélyei. Az értő irodalomolvasás alapfeltétele viszont épp a műalkotással folytatott párbeszéd, a művel való együttléte, a nála való elidőzés lenne. Részben ezáltal válik az idővel való küzdelem napjaink irodalomtanításának egyik hatalmas ellenségévé.

A tanórákat szintén az idővel folytatott állandó harc határozza meg. Folyamatosan a hatalmas tan- és vizsgaanyag lebeg szemünk előtt, amit úgy érezzük, „meg kell tanítanunk” ahhoz, hogy a különböző iskolai szakaszokat záró felméréseken a diákok sikeres teljesítsenek. A tananyag befejezésének kényszere viszont mind a tanár, mint pedig a diák számára nagyon gyors haladási tempót diktál, sőt egyes esetekben felületességre, kapkodásra kényszerít. Ebből kifolyólag egyre kevesebb idő jut a művészi alkotással való személyes párbeszédre, az örömolvasásra, valamint a műben olvasottak megélésére. Mindez pedig ellentétben áll az irodalomtanítás alapvető céljával, az elidőző, odahallgató és értő olvasási attitűd kialakításával. E nélkül pedig az olvasóvá

nevelés nehezen valósulhat meg, ugyanis az olvasás iránti motiváció feltétele épp a megszólítottság érzete, az, hogy a befogadó úgy érzi, hogy a szöveg képes őt megszólítani, jelentéssé válik számára, neki és egyben róla mond valamit.

Az irodalomóra feladata viszont nem korlátozódhat a vizsgára való felkészítésre.

Folytatása a következő oldalon

Folytatás az előző oldalról

Mindketten mókásan nevettek. Sokáig néztem utánuk. Lassú sétáló léptekkel ment Fütyü, még most is egyenes háttal, kezében a csomaggal. Ez a kép sohasem törlődik ki az emlékezetemből.”

Miske László, a debreceni Csokonai Színház művésze történelmi távlatban látja Török István alakját: „Tagadom az elmúlás és elfelejtés gondolatát olyan emberek esetében, akik földi életükben úgy hagytak képet, jelet, emléket, legendát maguk után, mintha mi sem történt volna és teljes elevenségükben itt vannak velünk, mellettünk, bennünk. A nagyszerű Török Fütyü, akiről vallom a fentieket, barátom, kollégám, partnerem, hitem és hivatásom igaz támogatója. Fütyü a magyarság ötezer éves kárpát-medencei ittlétünk múltját

hordozza génjeiben halhatatlanul úgyannyira, hogy az ősi múltjából azt is merem állítani, hogy Attila főmúlattatója ő volt, aki mindég a világkirály jobboldalán ült az asztalánál és bölcsen nevettezett és siratott.

Először 1969-ben az Ítélet című filmben találkoztunk. Nekem kisebb terjedelmű szerepem volt. Ő itt sem bújhatott ki a hun-magyar származásának tragikus megformálása alól. Ő volt Dózsa György öccse, Dózsa Gergely. Nagyszerűen állt neki a szerep.

Később 1980-ban, amikor Tamási Áronnak, a nagy székely atyamesternek az Ósvigasztalás című darabját Nagyváradon bemutattuk, Szabó József Botár Márton szerepét bízta Török Istvánra. Ekkor lett partnerem a színpadon is Fütyü. Én Csorja Ádám szerepét, azaz a dráma főszerepét alakítottam és a közös jelenetünknek kimagasló fénye volt, amit szintén az ötezer éves múlt génjeiből áradó kisugárzásnak tulajdonítok. A darabban van egy idézet, amit Fütyü mondott el, de én most Őt idézem meg, mivel jellemzőbbet Tamásinál nem tudnék Török Pistára mondani.

“Orcája örökké nyugodalmas volt, bánat nem csúfította és idétlen örömeik sem futkároztak rajta.” Igazi székely ősgyökér, Ő hordozza múltunkat, jelenünket és jövőnket. Nem tudok múlt időben beszélni róla, mivel minden találkozásunk olyan hangulat, légkör, emelkedettség, barátság, öröm jegyében zajlott, amit kitörölhetetlenül égetett belém az idő.

Fütyü népe, nemzete lelki, szellemi, szakrális kultúrájának letéteményese. A székely rovásírás birtokosa!

Meggyőződésem, ha egyszer letisztult és leülepszik népünk, nemzetünk gondolkodásmódja, akkor újra felsejlik mindenki számára az ősi hitünk, nemzeti tudatunk, múltunk, jelenünk, jövőnk becsülése, amitől fényesen ragyogni fog Fütyü örökké mosolygós orcája és vidám fekete szemei.”

Középiszólás korunkban tanárainktól többször hallottuk a „halhatatlan” jelzőt, amit gépiesen tovább mondtuk, hogy halhatatlan költő, halhatatlan író stb. Úgy gondoltuk, hogy halhatatlanok csak a könyvek lapjain laknak, a mi életünkben nincsenek ilyen csodák. Mi, idősek, visszanezve, utólag rá-rá döbbenünk, hogy halhatatlanokkal éltünk együtt. Sajnos nem voltunk Földes Máriák, akik felismerték az élő csodát, csak késleltetett utókor voltunk. Nem láttuk meg, amikor halhatatlanná nővők jártak közöttünk. Ne kövessük el

újból és újból ezt a történelmi hibát, mert biztosan vannak ma is halhatatlanok. Ez a teremtés sajátja! Igen, voltak és lesznek halhatatlan színészek is. Ne feledjük: a voltak és a lesznek között a ma a kapocs. Ne legyünk késleltetett gondolkodású utókor. Ne felejtsük el az emlékeket életben

tartani, mert a halhatatlanná nővők teremtő munkájára épült és épül a ma és a holnap színjátékszája.

Török István evilági útja 1995. szeptember 15-én fejeződött be. A hídon túli temetőben, a gondnoki ház mögé, a kerítés mellett hantolták el Szatmárnémetiben. Ha köztünk lenne, január 2-án ünnepelné életének 96. évét. Emlékezzenek, akiknek emlékeik vannak, álljanak meg egy pillanatra és hajtssanak főt, akik nem ismerték.

Csirák Csaba

Amennyiben az órán az értelmezések átadása, a fogalmak megismertetése mellett már nem jut idő a közös olvasásra, a tanóra szükségképpen hiányos marad, hiszen épp a szöveggel való közvetlen kapcsolat, a vele folytatott dialógus, s ezáltal a személyes megélés és megértés lehetősége veszhet el. E felfogás ugyanakkor az irodalom eltárgyasításához vezethet azáltal, hogy az irodalomoktatás feladatát a különböző ismeretek és fogalmak átadására redukálja, az irodalomórát elsősorban mint tantárgyat, az irodalmi szövegre pedig mint vizsgaanyagot tekint.

Az irodalom azonban nem csupán tudomány, hanem egyben művészet is, éppen ezért az irodalomoktatás nem illeszthető bele teljesen az ismeretközpontú, az ismeretek, fogalmak átadására, illetve megszerzésére fókuszáló tanítás hagyományába. Ugyanis azok a szövegértelmezések, amelyek csupán a grammatikai, kortörténeti, valamint a formai sajátosságokat veszik figyelembe, szükségképpen hiányosak maradnak, hiszen az irodalmi szöveg „nem meríthető ki a fogalmi szintre való átfordítással” (Gadamer, 1994: 193). A művészi értelem nem egy „átadható ismeret”, ugyanis a művészi szövegek esetében az úgynevezett külső forma, azaz a racionalitásra ható, kimondott tartalmak mellett mindig jelen van a „belső” érzelmi sugallat, a sorközökben rejtőzdő mögöttes tartalom is, amely csakis az elmélyült olvasás folyamatában, az olvasó és a szöveg között zajló dialogikus viszonyban bontakozhat ki.

Az irodalomóra feladata a szöveg és a tanuló közötti dialogikus viszony megteremtése, ezáltal pedig a tanítási óra kész értelmezések megismertetése helyett sokkal inkább egyfajta eszmecsere válhat, amelyben épp arra derül fény, hogy ki hogyan is értette az illető alkotást (Orbán, 2006). A tanórának úgymond hermeneutikai szituációvá kell válnia, amelyben a tanuló maga is kérdéseket fogalmazhat meg, megélheti az olvasottakat, véleményt formálhat. Amennyiben elfogadjuk az irodalom művészi jellegét, az irodalomórát már nem szoríthatjuk a hagyományos tantárgyi keretek közé, hanem épp ellenkezőleg: a tantárgyat kell a művészi irányába tágitani és elmozdítani.

Az olvasási motiváció csökkenéséhez vezethet az információszerezés átalakulásának a módja is. A 21. század ugyanis egy olyan nyílt információs társadalommá alakult, amelyben az információk nagy részéhez pár kattintással pillanatok alatt hozzáférhetünk. Ebből adódóan a tudás minősége is átalakulni látszik. A lexikális tudás mellett egyre fontosabb szerepet kap a problémamegoldó készség, a kreativitás, a kritikai gondolkodás, az újrastrukturálás készsége, vagyis a tudás felhasználhatósága a mindennapi élet változatos helyzeteinek megfelelően. A siker titka már nem csupán abban rejlik, hogy mekkora mennyiségű tudásanyagunk vagyunk a birtokában, hanem sokkal inkább abban, hogy mindezeket hogyan is tudjuk alkalmazni az élet változatos helyzeteiben. Éppen ezért az oktatás már nem szorítkozhat csupán az információátadásra, hanem olyan rugalmas tanulási készségek kialakítására kell fókuszálnia, amelyek révén hatékonyan elsajátítható a mindennapi kihívásokban alkalmazható tudás. Ahhoz, hogy a fiatalok könnyebben boldogulhassanak, elsősorban a különböző információs és kommunikációs technológiák, problémamegoldás, nyelvi, valamint interperszonális és önszabályozó készségek mozgósítására lehet szükségük.

Az irodalomtanítás kiemelt feladatai közé tartozik a fiatalok értő olvasóvá való nevelése. Emiatt is egyre inkább releváns kérdés az, hogy milyen olvasnivalót is adjunk a gyerek kezébe, amelynek segítségével megkedveltethetjük vele az olvasást. Vita folyik afelől, hogy tanárként nyissunk-e a fiatalok által kedvelt, úgynevezett „népszerű” olvasmányok felé? Úgy vélem, hogy semmiképp sem zárkozhattunk el ezek előtt, viszont nem is vehetjük át a kanonizált művek helyét, hiszen ezeknek épp az esztétikai érzék, valamint az identitás formálásában van kiemelkedő szerepük. A „népszerűbb” olvasmányok viszont szintén a jelen kultúra részét képezik, ezért az iskolai oktatásban sem kerülhetők meg. Másrészt fontos az, hogy a tanulóknak legyen lehetőségük arra, hogy olvasmányélményeiket tanáraikkal is megoszthassák. Ezáltal a kölcsönös nyitottság légköre

is megteremthető (én is meghallgatom a te véleményed, figyelek arra, hogy mi is érdekel téged). Ugyanakkor e művek olyan összehasonlítási alapként is szolgálhatnak, amely által épp a kanonizált művek esztétikai és művészi értékeire világhatunk rá.

A digitális kultúra szintén hozzátartozik a 21. századi ember mindennapjaihoz. Ebből adódóan az iskolában a Gutenberg-galaxis kultúrája mellett, a jelen digitális és web-kultúrájának is meg kellene jelennie. Egyrészt nem célravezető az, ha a diákok megpróbáljuk kiszakítani a mindennapi valóságból, másrészt pedig az egyes fogalmak, ismeretek rögzítése sokkal sikeresebbnek bizonyul a különböző digitális eszközök alkalmazása révén. A különböző irodalmi kvizekben, stílusprezentációkban, életrajzi bemutatásokban a szöveges tartalmat vizuális és auditív információval is kiegészíthetjük, amely által a tartósabb rögzítést is elősegíthetjük. A digitális világ adta előnyök kiaknázása mellett ugyanakkor kötelességünk felhívni a diákok figyelmét annak árnyoldalaira és veszélyeire egyaránt. Ugyanis rengeteg olyan megtévesztő információval találkozhatnak, ame-

lyek félrevezethetik őket. Éppen ezért a 21. században egy újabb feladat hárul a pedagógusra azáltal, hogy meg kell tanítania a diákokat az információáradatból szelektálni. Mindemellett századunkban a szövegalkotás és szövegszerkesztés nagyrészt elektronikus formában történik, éppen ezért úgy vélem, hogy az elektronikus szövegalkotás, szövegszerkesztés szabályainak a megismertetésére már az általános iskolai évektől kezdődően kiemelt hangsúlyt kell fektetnünk. (Az új tantervben e téren már jelentős előrelépések történtek.)

Az irodalomtanítás nem merülhet ki a reproductív bevésésben, hanem sokkal inkább a produktív alkotás színterévé kell válnia. Az iskolai oktatás nem csupán a vizsgaidőszakra készíti fel a diákokat, hanem sokkal inkább az ezt követő mindennapokra, az életre. Ezáltal a 21. századi oktatás elsődleges feladata olyan személyes és szociális kompetenciák fejlesztése, gondolkodási, tanulási és olvasási stratégiák megalapozása, amelyek birtokában a jövő nemzedéke könnyen alkalmazkodhat a gyorsan változó körülményekhez.

Jáger-Péter Mónika

Arató László (2006): *Szövegértés, szövegalkotás a magyarórán*. In Sipos Lajos, Fűzfa Balázs (szerk.): *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*, Krónika Nova Kiadó, Budapest, 144-160.

Arató László (2017): *Olvasóvá nevelés és irodalomolvasás*. In Fenyő D. György (szerk.): *Dülő. A szöveg vonzásában*. Arató László tiszteletére, muut.hu/archivum/26930 (2019.11.28), 80-88.

Bultmann, Rudolf (1990): *A hermeneutika problémája*. In Csikós Ella, Lakatos László (szerk.): *Filozófiai hermeneutika*, Budapest, 1990, 91-114.

Fűzfa Balázs (2016): *Élményközpontú irodalomtanítás a harmadik évezredben*. In Bodrogi Ferenc Máté, Czimer György, Fűzfa Balázs et al. (szerk.): *Élményközpontú irodalomtanítás. Kreativitás, produktivitás, kultúrakezelés a digitális korban*, Savaria University Press, Szombathely, 9-44.

D. Molnár Éva (2017): *A tanulás értelmezése a 21. században*. https://www.researchgate.net/publication/319665755_A_tanulas_ertelmezese_a_21_szazadban (2020.01.02.)

Gadamer, Hans-Georg (1994): *A szép aktuáli-*

tása. T-Twins Kiadó, Budapest.

Gadamer, Hans-Georg (2003): *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlata*. Osiris Kiadó, Budapest.

Kerber Zoltán (2002): *A magyar nyelv és irodalom tantárgy helyzete az ezredfordulón*. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00064/2002-10-hk-Kerber-Magyar.html> (2019.12.15.)

Orbán Gyöngyi (2019): *A történetiség káráról és hasznáról az irodalomoktatásban*. In Korunk 03., 101-110.

Orbán Gyöngyi (2006): *Az irodalom határhelyzetétől az eminens szövegig és vissza*. <https://epa.oszk.hu/00400/00458/00115/1767.html> (2019.04.17.)

Pethőné Nagy Csilla (2017): *Az Óperencián, az üveghegyen és a kronológián is túl...* In Fenyő D. György (szerk.): *Dülő. A szöveg vonzásában*. Arató László tiszteletére. muut.hu/archivum/26930 (2019.11.28.), 22-28.

Trencsényi Borbála (1995): *Sorok és sorközök (részlet). Beszélgetés Nemes Nagy Ágnessel a versről és a versértelmezésről*. In uő: *Az értelemig és tovább*. Bevezetés az irodalmi szövegek olvasásába. AKG Kiadó, Budapest, 41-42

Vállalom kultúránk minden szépségét

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.”
(Kodály Zoltán)

Mit is jelent számomra a magyar kultúrában élni? Gyerekkorom óta úgy nevelnek, hogy büszkének kell lennem arra, hogy magyar vagyok. El sem tudnám képzelni, hogy mi lett volna, ha nagymamám nem régi magyar nótákkal, s népdalokkal altat el kiskoromban. Nem telt el úgy nap, hogy nagyapám ne olvasott volna fel nekem legalább egy népmesét Elek apó gyűjteményéből. Ők ismergették meg, ők szerettették meg velem kultúránkat, s ez által én is kötelességemnek érzem, hogy azt, amit kaptam nagyszüleimtől, szüleimtől, tovább adjam nem csak majd az én gyermekeimnek, hanem más fiatalnak, esetleg felnőttnek egyaránt.

Én egy olyan fiatalnak tartom magam, aki amellett, hogy rendelkezik a mostani fiatalság minden szeszélyével, nem szégyellve vállalom kultúránk minden szépségét. Jó érezni a szabadságot minden egyes alkalommal, amikor felveszek egy viseletet, s egy verseny, esetleg rendezvény alkalmával kiállok szavalni, énekelni, vagy hallok olyan személyekről, akik tettek valamit kultúránk fejlődéséért, esetleg lehetőségem adódik elmenni egy táncházba, megismerkedni más tájegységből érkezettek viseletével, zenekultúrájával. Mindig jóérzéssel tölt el az, amikor más fiatalok is

pontosan úgy lelkükön hordozzák azt, hogy mind a saját, mind más tájegység kultúráját megismerjék, mint azt én is feladatomban érzem. A ma élő, velem egykorú fiatalok nagyrésze már nem szívesen venne fel egy népviseletet, vagy egy palotást, már nem szívesen tanul magyar kultúránk nagyjairól, nem beszélve arról, hogy biztosan nem fogják okostelefonjuk zenelistáját „megmérgezni” szatmári, mezőségi, kalotaszegi népdalokkal, esetleg Kodály Zoltán néhány darabjával. Én megteszem.

Nagy lelkesedéssel hallgatom a történeteket olyanokról, mint például Kallós Zoli bácsi, aki egy kulturális birodalmat hozott létre Válaszúton, akivel, ha csak egy perc is, nekem is sikerült találkozni. Örömmel tölt el mindig, mikor egy közösségben meghallgatok egy általa összefont népdalcsokrot, vagy tanulok Csúry Bálint munkásságáról, arról, hogy őt is mennyire érdekelték a magyar nyelvjárások, akár engem. Kölcsey Ferenc, Ady Endre, Arany János költőink összes művei kiskorom óta mindig lázba hoznak, hiszen olyan kincseket olvashatunk, tanulhatunk, amelyek külön élmények lehetnek minden érdeklődő számára.

Első versenyemen, midőssze hat éves voltam, s Szilágyi Domokos „Nádiverebek” című versét szavaltam. A költemény minden egyes szavára úgy emlékszem, mintha tegnap tanultam volna. Azóta a magyar kultúránk mindenféle téren úgy körülölelte életem, hogy ha akarnék sem tudnék szabadulni tőle. Annyi lehetőségben, s annyi élményben

lehetett részem ennek köszönhetően, ami nem mindenkinek adatik meg.

Ezért úgy érzem, az én feladatomban az, hogy kamatoztassam mindazt, amit ajándékba kaptam. Szeretném, hogy az én aprányi törekvésem a magyar kultúra javát szolgálja, hogy mindenkihez eljusson az, amit megszerkeztem.

„Megtanulom, megőrzöm,
Tanítom, továbbadom
A szüleim nyelvét a gyerekeim hangján
Elkopni nem hagyom.”
(Gyulai István: Örökségünk)

Kánya Réka,
Református Gimnázium, XI. B osztály

A magyar kultúra napja

A Magyar kultúra napja, számomra a hálát jelenti, bár olykor nehéz magyarnak lenni, de van egy őriző Pásztor.

Hála, ha valahányszor felcsendül a himnusz, nemzeti hovatartozásunkat, magyarságunkat érezhetjük át. Hála szerető családomért, akitől magyarul tanultam beszélni. Az óvodától kezdve, megismerkedhettem a népmesék, népballadák, mondókák világával. Kisiskolás koromban írni, olvasni tanultam magyarul, majd felfedezni a szépirodalom értékeit. Általános iskolai éveimben kezdtem el citerán játszani és különböző tájegységek népdalaival megismerkedni. Jelenlegi iskolám lelki otthonom, ahol keresztyén közösség vesz körül. Számomra fontos az irodalom, szavalóversenyek, melyek a közösségformálás lehetőségét nyújtják, rengeteg tapasztalatot szerezve. Lehetőségem van az örökség hordozó gyermekkórus tagja lenni, mely ápolja őseink hagyatékát, egyházi énekek,

zsolnárok fenntartását.

Kodály Zoltán szerint „a magyar népdal az egész magyar lélek tükré”, zenei anyanyelvünk. Vannak olyan tárgyi, eszmei értékek, melyek sajnos feledésbe hanyatlanak, például néhány népi hangszer, népdalok, melyek kiesnek emlékezetünkéből, de vannak kulturális, hagyományőrző egyesületek, melyek ébren tartják. Tudom tapasztalatból, hogy milyen nehéz társaimat betoborozni, a hagyomány őrzésébe. Számomra egy kedves ének részletének fontos üzenete van „Szólj át ágú síp, zengj magyar ének, adj hálát az ég nagy Istenének!”, az őt ágú síp, az elcsatolt magyar lakta területeket jelzi, ahol hála, hogy zeng a magyar ének.

A magyar kultúrában élni felemelő érzés, a mindennapjaim része, hogy magyarul beszélek és magyarul gondolkodom, énekelek.

Ary Dávid József,
Református Gimnázium, IX. A osztály

Mit is jelent...

A magyar nyelv az egyik legnehezebben megtanulható nyelvek közé tartozik. Ez azért is érdekes, mivel számunkra magyarul beszélni igen egyszerű. Néha fel sem fogjuk, hogy mekkora nagy adottság ez. Magyarul beszélünk, magyarul olvasunk, magyarul írunk s magyarul gondolkodunk.

Milyen érdekes az, hogy most 2020-ban mennyire átértékelődtek a szükségleteink, rohamosan haladunk, hogy minél több információ legyen a tarsolyunkban, s emellett megfelelünk az élet valóságos értelméről. Arról, hogy mennyire hálásak lehetünk őseinknek, hogy sikerült ezt a nemzetet megmenteni az utókornak, s még most a 21. században is magyarul tudunk beszélni. Arról, hogy mennyit köszönhetünk híres tudósainknak, költőinknek, íróinknak, tanárainknak illetve szüleinknek. Szüleinknek köszönhetjük, hogy magyarul olvastak nekünk meséket, s majd útjainkat követve visszük magunkkal az örökölt hagyományokat. Elődeink tették lehetővé, hogy tisztább legyen az ég, ami alatt élünk, nekünk pedig csak annyi a dolgunk,

hogy egy jobb helyet hagyjunk magunk után, mint amilyet kaptunk, fejlődünk és építjük a jövőt.

Úgy tartják, hogy ahány nyelvet beszélsz annyi embert érsz. S ebben a legszebb az, hogy mindenek az alapja a saját anyanyelvünk, erre építünk, innen kezdjük megérteni a másik nyelvet. S nem csak más nyelvet, de a sajátunkat is. Olyan szép a magyar nyelv, hogy több szinonimát is találunk egyetlen egy szóra, változatosan fejezhetjük ki érzéseinket, gondolatainkat akár egyetlen szóval.

S valójában mit is jelent magyarnak lenni? Megszámlálhatatlan egyén van, s mindenkinek mást és mást jelent magyarnak lenni, de a közös az, hogy mindenki rendelkezik egy olyan tapasztalattal, ami visszahúzza a gyökerekhez.

Vagy
Voltunk.
Vagyok.
Vagy.
Vagy nem is értem. Vagy valaki, aki nem is vagy.

Vagyok valaki, aki mindig is voltam. Vagyunk valakik, akik nem is vagyunk, és voltunk valakik, akik mindig is voltunk. Vagy inkább mondhatnám azt, hogy te is vagy, én is vagyok. De nem vagyunk már.

Valamikor leszünk valakik, akik talán már most vagyunk, de nem tudjuk bevallani, mert azt hisszük, hogy soha sem voltunk.

Szántó Réka,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium, XII. D osztály

Magyarként

Mi az első dolog, ami eszedbe jut a magyarságról? A szavak, fogalmak tárháza kimeríthetetlen: rendelkezésedre áll több százezer szó, hogy elmondod. Nekem más. Neked más. De hogy számomra mi ez a szó? Az alappillér. Gyerekként a magyar kultúra alapján nevelnek, magyar szavakat használva, s ha a szakmánk még kérdéses, de az biztos, hogy magyar ember válik belőlünk.

És mit jelent ez, hogy magyar vagyok? Hogy valami részese lehetek. Valami nagynak, valami egyedinek. Azt jelenti, hogy tartozom valahová. Ez valami olyan, amire büszke lehetek. Elmondhatom, hogy Arany János több szót használt a műveiben, mint William Shakespeare. Elmondhatom, hogy a C-vitamint, Szent-Györgyi Albert, magyar biokémikus találta fel. Elmondhatom, hogy Irinyi János találta fel a robbanásmentes, biztonsági gyufát, hogy az első számítógép a magyar származású Neumann János nevéhez fűződik, úgy ahogy Bíró László Józsefhez a golyóstoll és Rubik Ernőhöz a Rubik-kocka. Elmondhatom, hogy Semmelweis Ignác Fülöp, magyar orvos az „anyák megmentője”. De nem csak elmondhatom, hanem büszke is vagyok rá. Büszke vagyok a hőseinkre, a tudósainkra, az íróinkra, a műzsákra, mindenkire, akik hozzátettek, hogy nemzeté váljunk.

Büszke lehetek a káprázatos magyar irodalomra. A híres magyar költőkre, mint például Petőfi Sándor, akinek szobra még Kínában is fellelhető, aki egy egész nemzetet biztatott a híres „Talpra magyar” című versével. Felsorolhatom továbbá József Attilát, Ady Endrét, Vörösmarty Mihályt, Arany Jánost, Balassyt, Pannoniust, Kölcsey Ferencet is, himnuszunk íróját, nagyszerű kortárs költőket, mint Závada Péter, Simon Márton, Dékány Dávid és még megannyi kiemelkedő tehetséget. Büszke lehetek még a magyar prózaírókra és szövegfordítókra, akik irodalmunkat páratlanná tették.

Örömmel tölt el, hogy a magyarok tulajdonságait viselem, hogy az ereimben magyar vér folyik és tudom, hogy nagyrészt az tesz erős emberré, hogy magyar vagyok, hogy magyar emberek neveltek fel és magyar emberek vesznek körül. Jó érzés, hogy az eltökélt magyar forradalmárok vére csörgedezik az ereimben és szellemiségük nem restell előtörni, ha szükségem van rá. Örömmel tölt el, hogy van múltam. Örömmel tölt el a múltam maga és az, hogy abban nem bujkálás, lemondás kísért. Hálás vagyok a nemzeti hőseimnek az esélyért, hogy nekem lehet jövőm, és hogy többen könnyűvé és élvezhetővé tették.

Összességében, számomra ez egy fogalom, amihez érzéseket tudok kapcsolni. Ami múltat, jelent, jövőt, családot, barátokat adott. De még ennél is többet magamat. Neked mit jelent az, hogy magyar vagy?

Fekete

Fekete bölcső, fekete tető,
Fekete szél, fekete eső,
Fekete játék, fekete egértársak,
Fekete hangon mormogott szavak,
Egy fekete egértárs a cica.

Csak egy percre viszont látni

Csak egy percre viszont látni:
Boldogság.
Szótlan, csendes, feneketlen boldogság.
Csak csodálom a napot,
Hogy ez még újra megadatott.

Csak egy percre viszont látni:
Éltet.
Még életben tart, mert tudom
Oka volt éreznem
Sarki égőben újra meleget.

Csak egy percre viszont látni:
Köszönet,
Az istennek, mert megengedte ezt a
Percnyi boldogságot,
Hadd látom: melegséget, boldogságot.

*Süveg Sandra,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium, XII. D osztály*

Magyarként érezni...

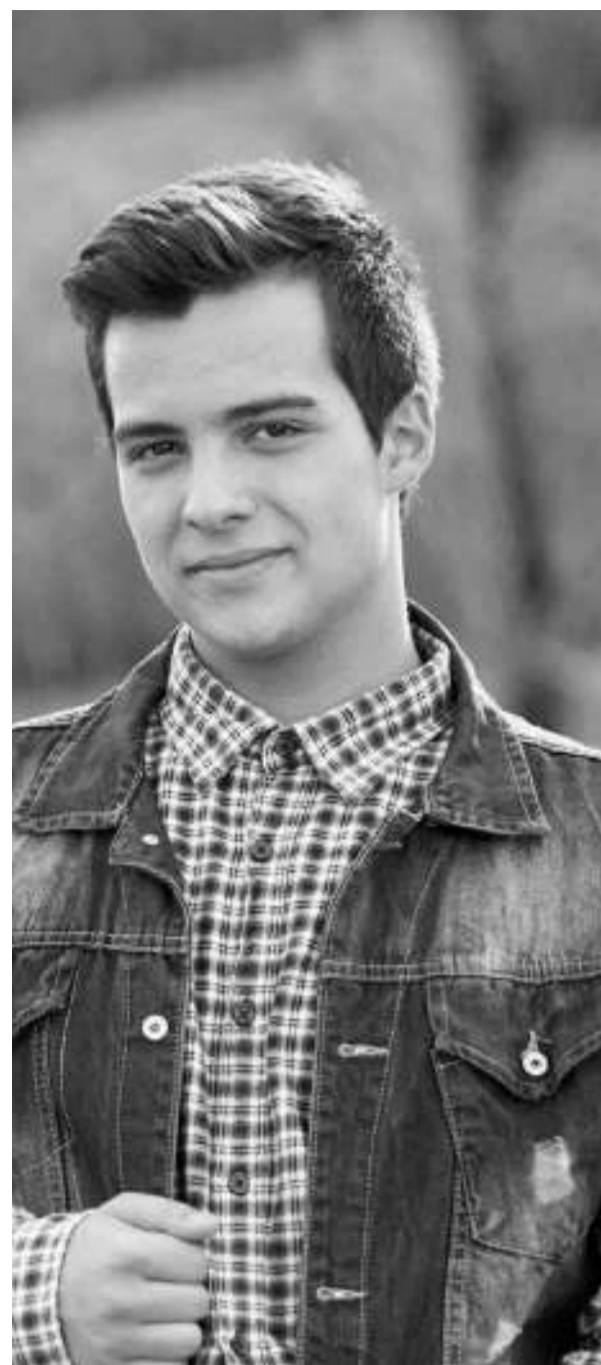
Mit is jelent magyarnak lenni, magyarként érezni? Mi jut eszünkbe, amikor valaki megkérdi tőlünk, hogy miért érezzük magyarnak magunkat? Számítatlan létező közül mindegyik helyes, hiszen minden embernek mást jelent a magyarság. Lehet, hogy kedvenc magyar ételünk ízét érezzük a szánkban, vagy talán felelevenedik bennünk az az élmény, amikor a magyaroknak szurkoltunk az olimpián.

A sport mindig fontos szerepet töltött be az életemben és általa a magyarság érzése is új értelmet nyert: nincs ahhoz fogható élmény, amikor a lelátóról vagy a televízió képernyője előtt szurkolok a magyar színekben versenyző sportolóknak.

Minden sikert ugyanakkora lelkesedéssel élek meg, de amikor aranyérmeket akasztanak a magyar sportolók nyakába és megszólal a magyar himnusz, nem csak a versenyzők szemében csillan meg egy

könnycsepp, hanem gyakran az enyémben is. Emlékszem a londoni olimpia utolsó napjaira, amikor a lólengés döntőjét néztük hatalmas izgatottsággal anyukámmal. Apukám a kertben sétálgatott, mert már annyira izgult, hogy nem volt képes a szobában maradni. Nem is számított rá, hogy én majd úgy rohanok ki hozzá, hogy nyertünk. A téli olimpiákról általában az északi országok jutnak először eszünkbe, ezért volt hatalmas meglepetés, amikor Sochi-ból aranyéremmel tértünk haza. Tátott szájjal néztük az eseményeket, egyszerűen hihetetlen volt, ami a szemünk elé tárult.

Két hónapos koromban már kosárlabda versenyen csücsültem anyukám ölében, és van egy olyan sejtésem, hogy akkor már arról álmodoztam, hogy nagy sportoló lesz belőlem és én is majd mosolygva integetek a dobogóról. Ez az álmom sajnos nem vált valóra, viszont mindig hatalmas öröm

Téli csendélet

Csend van. Várakozás. Mindjárt itt a tél.
Minden gyerek várja hívogató hangját,
Izgatottan lessük az évszakok harcát;
A változás még mindig éneklő dalát.

Istenem, hát miért nem történik semmi?
Öltözzön már fehér ruhába valami!
A természet meghalt, kilehelte lelkét,
De hadd élvezzük még a világ csendjét.

Oly zavaró, hogy minden zezzug hallgat,
De ilyenkor az ember szeretet adhat.
Nem számít, hogy sokat vagy keveset,
A lényeg, hogy tárd ki a szívedet!

Minden megváltozott!
Vagy ennek ez a rendje?
Talán az is lehet,
Hogy ez a téli évszak áldó csendje!

*Erdei Áron,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium, IX. D osztály*

látni, hogy a velem egykorú fiatalok milyen remek eredményeket érnek el a világversenyeken és mekkora tehetség lakozik bennük. A sikereiket úgy élem meg mintha egy kicsit az enyéme is lennének, hiszen minden magyar szív egyszerre dobban a himnusz hallatán.

*Filip Réka,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium, XI. B osztály*

Én „bármí” akartam lenni

Számomra a színház egyfajta iskola, talán ez a legjobb kifejezés. Minden alkalommal, amikor egy új szerepet kapok, tanulok valamit. Ezt a tudást pedig megpróbálom a legjobb képességeim szerint továbbítani a nézőknek. Leírhatatlan az az érzés, amikor ez a kapcsolat megszületik a nézők és a színpadon állók között. Varázslat. — Ezt állítja Poszet Nándor, a Harag György Társulat színművésze.

— Kérlek, beszélj gyerekkorodról és tanulmányaidról!

— A számomra létező világ közepén, Szatmárnémetiben születtem. Itt jártam óvodába, iskolába. Az általános iskolai éveimet a „Ion Creangă”, illetve a 10-es Számú Általános Iskolában végeztem. A szatmárnémeti Református Gimnáziumban végeztem a középiskolát, matematika-informatika szakon. Elég nyughatatlan gyermekkorom volt, nem találtam azt a dolgot, azt a valamit, ami igazán érdekel, amiben igazán jó vagyok és jól érzem magam benne. Amire csak lehetőségem volt, kipróbáltam: jártam karatéra, vívtam, sakkoztam, fociztam, táboroztam, túráztam. Sok minden tetszett, de semmi sem ragadott meg annyira, hogy tovább is komolyan foglalkozzam vele. Nem tudtam elképzelni azt, hogy egyszer kikerülök az iskolapadból és meg kell állnom a lábamon, fel kell nőnem. A matematika-informatika szakot azért választottam, mert az volt az akkori közhiedelem, hogy „ha ezt a szakot elvégzed, bármí lehetsz!”. Ez nekem pont kapóra jött, mert én „bármí” akartam lenni.

— Mikor találkoztál először a színházzal? Mikor döntötted el, hogy színész leszel? Milyen volt a felvételi? Kik voltak a példaképeid?

— Kisiskolás koromtól van színházberletem. Mindig is egy olyan

varázslatos hely volt számomra a színház, ahol teljesen elvesztettem az időérzékemet. Elvarázsolt. Nagyon szerettem a társulatunkat. Tizenegyedik koromban a Református Gimnázium fennállásának a 450. évfordulójára készültünk. Páskándi Géza Tornyt választok című darabjából egy előadás is készült, amire castingot hirdettek. A magyartanárnom (Varga Bressel Christiane Emese) kérésére, unszolgatására én is részt vettem a castingon, ahol találkoztam egy, az életemben mérföldkőnek is nevezhető személlyel, a rendezővel, Bessenyei Istvánnal. Megkaptam tőle azt a bizalmat, amit kevés tanáromtól kaptam addigi éveim alatt: megkaptam tőle a főszerepet. Az előadás fergeteges sikernek örvendett. Ez volt az a pont, amikor úgy éreztem, megtaláltam életem értelmét, megtaláltam a „bármít”. Ezek után kezdtem szavalóversenyekre, illetve mesemondó versenyekre járni, ahol — nem kis meglepetésemre — jó eredményeket értem el. Mondjuk, ez nem volt valamiféle csoda, István bácsi a szárnyai alá vett. Igazgatótt, terelgetett. Mentorom volt ő. Ő kezdte pedzegetni azt a kérdést, hogy felvételiznem kellene a színire. Sokat vitatkoztam emiatt a szüleimmel, akik egy mérnököt vagy valami „komoly” foglalkozást végző férfit szerettek volna faragni belőlem, de

minden vitatkozást félretéve, teljes mértékben tiszteletben tartották és támogatták a döntésem. Lázasan készültem a felvételire, mivel nem igazán volt színpadi tapasztalatom, repertoárom, majdhogynem nulláról indultam. A nagy izgalom, lámpaláz ellenére felvettek a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem színész szakára.

— Milyenek voltak a főiskolai évek? Kik voltak a tanáraid? Milyen szerepeket kaptál?

— A főiskolai éveim igen nehezeknek bizonyultak. Több tanár is foglalkozott az évfolyamunkkal. Az első évet Zalányi Gyula és Sebestyén Aba vezetésével kezdtük. Másodéven kicsit változott a felállás, Zalányi Gyula és Berekméri Katalin lettek az osztályvezető tanáraink. A harmadévet már Patkó Éva rendező vezette. Tizenketten kezdtük az első évet: három fiú és kilenc lány, majd másodévtől csak ketten maradtunk fiúk. Ez áldás is volt, de egyben átok is. Ahhoz, hogy minden lánynak legyen szerepe, jelenete egy férfi szereplővel, mi, fiúk, mondhatni ki sem estünk az egyetemről. Ezáltal szerencsére kipróbálhattuk magunkat temérdek szerepben. Például másodéven játszottuk Henrik Ibsen Nóra című darabját, melyben mindhárom férfiszerepet játszhattam (Helmer, Rank doktor, Krogstad). Fontosabb főiskolai szerepeim voltak még: Orlando (Shakespeare: Ahogy tetszik), Edmund (Shakespeare: Lear király), Csongor (Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde), Maria Josefa (Federico García Lorca: Bernarda Alba háza)...

— Hogy kerültél a Harag György Társulathoz? Milyennek tartod a társulatot? Mit jelent számodra a színház?

— Érettségi után megfogadtam, hogy ha egy módos lesz rá, az egyetem végeztével haza szeretnék jönni. Én a színházi pályafutásomat Szatmáron tudtam és tudom elképzelni. 2012-ben többen elszereződtek a társulattól, így megüresedett pár színészi állás, én pedig jelentkeztem.

Sikeres interjú és felvételi után a Harag György Társulat tagja lettem. Belülről egy több szempontból is kiemelkedő, sokszínű társulatot ismertem meg, sokkal mélyebben, mint azelőtt, a nézőtér székeiből figyelve őket. Egy nagy családot láttam. Számomra a színház egyfajta iskola, talán ez a legjobb kifejezés. Minden alkalommal, amikor egy új szerepet kapok, tanulok valamit. Ezt a tudást pedig megpróbálom a legjobb képességeim szerint továbbítani a nézőknek. Leírhatatlan az az érzés, amikor ez a kapcsolat megszületik a nézők és a színpadon állók között. Varázslat.

— Bessenyei István a fiának nevezett téged. Mi ennek az oka, milyen volt veled a kapcsolatod?

— Erre a kérdésre talán csak ő tudott volna válaszolni. Tudniillik ő az a ritka ember volt, aki talentumait, energiáit, szeretetét önzetlenül osztotta a szerinte arra érdemeseknek, méltóknak. Példát mutatott, igazgatótt és nevelt. Mentorom volt és egyben barátom is, akinek máig hiányzik a buzdító szava, az észrevételei és kritikái. De ha belépek a színházba, érzem, hogy mindenből sugárzik a jelenléte. Itt van velünk...

— Milyen terveid vannak a jövőre nézve?

— Szeretném tovább görgetni Thália szekerét itt, a világ közepén, Szatmáron, a Harag György Társulattal. Úgy érzem, nagyon sokat kaptam ettől a társulattól, ettől a közönségtől, ettől a várostól — és olyan keveset adtam még vissza...

— Mi a hobbid? Mivel foglalkozol a színház mellett?

— Sok minden van, amivel szívesen töltöm a szabad időmet. Nem tudnék kiemelni egyet közülük. Időm nagy részét szeretem a szabadban tölteni, túrázással, motorozással, horgászat-tal. A fennmaradó időmben, ha tehetem, barkácsolok vagy olvasok.

Elek György

